

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

In welke mate werkt de uitbouw der Europese Economische Gemeenschap rechtseenheid in de hand? (*)

1. Men zou wel eens kunnen denken dat de economische eenmaking der zes E.E.G. lid-staten noodzakelijkerwijze rechtseenheid van de zes rechtsstelsels veronderstelt of althans in de hand werkt. Het is de opzet van deze uiteenzetting na te gaan in welke mate dergelijke onderstelling steun vindt in de werkelijkheid. Bij dit onderzoek zal uitsluitend het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (E.E.G.-Verdrag) in aanmerking worden genomen. In tegenstelling met de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (E.G.K.S.-Verdrag) en van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (E.G.A.-Verdrag), bestrijkt het E.E.G.-Verdrag immers de ganse economische sector en bevat het uitdrukkelijke bepalingen inzake de aanpassing der nationale rechtsstelsels.

2. Overeenkomstig artikel 2 E.E.G.-Verdrag heeft de oprichting der Europese Economische Gemeenschap tot doel het bevorderen van een harmonische economische ontwikkeling en gestadige expansie binnen de gehele Gemeenschap, een toenemende verbetering van de levensstandaard en nauwere betrekkingen tussen de lid-staten.

Artikel 3 van het Verdrag somt de middelen op tot het verwezenlijken van genoemde doelstellingen. De bijzonderste daarvan zijn: 1) gelijke behandeling binnen de Gemeenschap van goederen, kapitalen en werkrachten ongeacht hun nationale oorsprong en op voorwaarde dat die oorsprong binnen de Gemeenschap ligt (1). Dit omvat de vrijmaking van het goederenverkeer binnen de E.E.G. door het afschaffen van douanerechten en van kwantitatieve beperkingen tussen de lid-staten; de vrijmaking van het kapitaalverkeer binnen de E.E.G. door het uit de weg ruimen tussen de lid-staten van deviezenbeperkingen; de toekenning aan alle zelfstandige of in dienstverband staande werknemers, fysieke of rechtspersonen, van een niet-discriminair recht op vestiging en dienstenprestatie op het grondgebied van elk der zes lid-staten. 2) het uitstippelen van een gemeenschappelijke handels-, landbouw-, vervoer-

en betalingspolitiek. 3) de bescherming der vrije mededinging binnen de Gemeenschap door het voeren van een aangepaste *anti-trust* politiek en door het treffen van maatregelen tegen dumping en tegen door de lid-staten verleende steunmaatregelen. 4) het nader tot elkaar brengen (*le rapprochement*) van de nationale wetgevingen in de mate waarin dat voor de werking van de gemeenschappelijke markt noodzakelijk is.

3. Uit de voorgaande opsomming van doelstellingen en middelen kan men een belangrijke gevolgtrekking ten aanzien van het hier behandelde onderwerp afleiden: rechtseenmaking binnen de E.E.G. is *geen doel*; wat meer is, zij is ook *middel* tot verwezenlijking van de doelstellingen der E.E.G. Alleen het nader tot elkaar brengen (*le rapprochement*), niet het één maken (*l'unification*) der nationale wetgevingen wordt door het Verdrag als middel genoemd.

Ook dit nader tot elkaar brengen van wetgevingen mag niet op zichzelf worden beschouwd. Artikel 3, h, E.E.G.-Verdrag voegt er immers uitdrukkelijk bij « in de mate waarin dat voor de werking van de gemeenschappelijke markt noodzakelijk is ». Dit houdt een dubbele beperking in: 1) Alleen nationale voorschriften die een rechtstreekse weerslag hebben of kunnen hebben op de economische bedrijvigheid, worden in dit streven tot toenadering betrokken. Ruw geschetst kan men dus zeggen dat het economisch recht in de ruime zin van het woord (verbintenissenrecht, handels- en vernootschapsrecht, monetair- en financieel recht maar ook fiscaal en sociaal recht evenals bepaalde stukken van het — dan vooral economisch — strafrecht en van de rechtsvorderingen — men denke aan de tenuitvoerlegging van vreemde rechterlijke beslissingen — en van het internationaal privaatrecht) het voorwerp zal zijn van deze rechtstoenering terwijl de andere rechtstakken (men denke bv. aan het personen- en familierecht, het huwelijksvermogensrecht, enz.) eerder uitzonderlijk in aanmerking zullen komen (2). 2) ten aanzien van de nationale voorschriften die een rechtstreekse invloed hebben op de economische bedrijvigheid, zal toenadering alleen worden nagestreefd in zover genoemde voorschriften verschilpunten bevatten die ten overstaan van onderdanen der andere lid-staten discriminair uitwer-

(*) Toespraak gehouden te Brussel op 14 maart 1964 voor het Interuniversitair Rechtskongres ingericht door het Vlaams Rechts-genootschap der Vrije Universiteit te Brussel.

ken of die het handelsverkeer tussen de lid-staten belemmeren.

Indien eenmaking van nationale voorschriften geen middel, *a fortiori* geen doel is in het E.E.G.-Verdrag, wil dit evenwel niet zeggen dat zij in geen geval voorkomt. Het kan immers gebeuren dat een efficiënte werking der gemeenschappelijke markt geen genoegen kan nemen met loutere coördinatie of harmonisering van nationale voorschriften (3) en dat zij de totstandkoming van eenvormige voorschriften vereist. Voor die gevallen voorziet het Verdrag de mogelijkheid voor de gemeenschappelijke autoriteiten verordeningen uit te vaardigen waardoor uniform, in de verschillende lid-staten rechtstreeks toepasselijk recht tot stand komt (zie hierover verder nrs. 5 en volg.). Dergelijke eenvormige voorschriften kunnen trouwens ook, buiten het E.E.G.-Verdrag om en tot aanvulling daarvan, door de lid-staten door middel van tussen hen gesloten internationale Verdragen in het leven worden geroepen (zie verder nr. 13).

4. Het komt er nu op aan het hierboven aangeduide streven tot toenadering tussen de rechtsstelsels der lid-staten evenals de gevallen waarin het uitvaardigen van voor alle lid-staten eenvormige rechtsregels voorzien of overwogen wordt, nader te omschrijven. Telkens moeten de grenzen van zulkdanige toenadering of eenmaking worden aangegeven.

Vooraf moet nochtans even herinnerd worden aan de rechtsmiddelen waarover de communautaire overheden beschikken om de door hen gewilde politiek en de tot uitvoering daarvan opgestelde voorschriften in de nationale rechtsstelsels ingang te doen vinden.

Artikel 189 E.E.G.-Verdrag geeft deze rechtsmiddelen aan. Het eerste lid ervan bepaalt; « Voor de vervulling van hun taak stellen de Raad en de Commissie verordeningen en richtlijnen vast, geven beschikkingen en brengen aanbevelingen of adviezen uit, onder de in dit verdrag vervatte voorwaarden ».

« Een verordening » aldus het tweede lid van hetzelfde artikel, « heeft een algemene strekking. Zij is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lid-staat ». Zij kan tot de lid-staten of rechtstreeks tot de individuele ondernemingen in de onderscheiden lid-staten gericht zijn en wordt hetzij door de E.E.G.-Raad van ministers, hetzij door de E.E.G.-Commissie, naargelang ieders bevoegdheden, uitgevaardigd. Ingevolge haar algemeen verbindende aard kan de verordening (*règlement*) het best vergeleken worden, op nationaal vlak, met de wetten; zij verschilt daarvan evenwel doordat verordeningen slechts kunnen uitgevaardigd worden wanneer het Verdrag daarin voorziet terwijl de nationale parlementen, behoudens in de Grondwet voorziene uitzonderingen, steeds bevoegd zijn wetten uit te vaardigen (4).

Richtlijnen (*directives*) zijn eveneens verbindend maar dan alleenlijk ten aanzien van het te bereiken resultaat; aan de nationale instanties van elke lid-staat waaraan zij gericht zijn, wordt het overgelaten de vorm en de middelen te kiezen waarlangs het opgelegde resultaat zal verwezenlijkt worden. Richtlijnen kunnen dus niet rechtstreeks toepasselijk zijn op de onderdanen der lid-staten vermits de tussenkomst der nationale overheden nodig is om ze toepasselijk te maken.

De overige, in artikel 189 E.E.G.-Verdrag opgesomde rechtsmiddelen zijn min belangrijk voor het onderwerp dat ons bezighoudt: beschikkingen (*décisions*) zijn, zoals verordeningen, in hun geheel verbindend maar zijn individueel en richten zich dus tot één of meerdere individueel aangeduide lid-staten of ondernemingen; aan-

bevelingen (*recommendations*) of adviezen (*avis*) zijn volledig onverbindend.

Dit overzicht van rechtsmiddelen waarover de E.E.G.-overheden beschikken om het nationaal recht der lid-staten te beïnvloeden, toont aan dat de introductie door genoemde overheden van eenvormige rechtsvoorschriften in het nationaal recht van elke lid-staat noodzakelijkerwijze door middel van verordeningen moet geschieden. Alleen verordeningen maken het mogelijk eenvormig en op alle onderdanen rechtstreeks toepasselijk recht te scheppen. De uitvaardiging van richtlijnen is daarentegen uitermate geschikt om, op initiatief van de communautaire overheid, de nationale rechtsstelsels nader tot elkaar te brengen: de hogere overheid geeft het doel aan — bv. het uitschakelen van een schadelijke tussen bepaalde nationale voorschriften bestaande dispariteit — dat de nationale instanties dan door de uitvaardiging van eigen nationale regels moeten bereiken. De aldus uitgevaardigde regels zullen meestal voor elk land verschillend zijn; zij zijn er evenwel op berekend om een bepaaldelijk aangegeven verschilpunt uit de wereld te helpen en dus de nationale wetgevingen op het betrokken punt nader tot elkaar te brengen zonder ze nochtans een te maken.

I. Afkondiging door de communautaire overheden van eenvormige, algemeen bindende voorschriften.

5. Dergelijke voorschriften zijn ofwel te vinden in het Verdrag zelf, ofwel, zoals hierboven aangeduid, in door de communautaire overheden uitgevaardigde verordeningen. Ze zijn betrekkelijk zeldzaam. *Enerzijds* bevat het E.E.G. Verdrag, in tegenstelling tot het E.G.K.S.-Verdrag, weinig materieelrechtelijke regels. Het geeft wel de algemene beginselen aan die de uitbouw van de Gemeenschappelijke Markt tot grondslag dienen: de uitvoering daarvan draagt het nochtans op aan de onderscheiden communautaire organen wier bevoegdheid wordt aangegeven, overeenkomstig de eveneens in het Verdrag aangeduide procedure. Aldus bepalen artikels 52 en 53 E.E.G.-Verdrag dat onderdanen van elke lid-staat zich bij het einde der overgangperiode vrij, dit is op gelijke voet met de eigen onderdanen, moeten kunnen vestigen op het grondgebied der overige lid-staten teneinde er een winstgevende bedrijvigheid uit te oefenen. Beperkingen die dit recht op niet-discriminatoire vestiging in de weg staan, moeten tegen 31 december 1969, d.i. het einde der overgangperiode, opgeheven zijn. Nieuwe beperkingen mogen door de lid-staten niet worden ingevoerd (5). De volgende artikels regelen dan vrij uitvoerig de bevoegdheden die aan de Raad, de Commissie, het Economisch en Sociaal Comité en het Europees Parlement worden opgedragen om het genoemde recht op vestiging te verwezenlijken en de grondbeginselen en procedure waaraan genoemde organen, maar vooral de Raad en de Commissie, zich bij die gelegenheid moeten houden. Dit kenmerk van het E.E.G.-Verdrag met name de ruime aandacht die het aan formeelrechtelijke aspecten besteedt, heeft het de naam van *traité-procédure* bezorgd in tegenstelling met het E.G. K.S.-Verdrag dat een *traité-normatif* wordt genoemd (6).

Anderzijds zijn ook verordeningen relatief zeldzaam doordat zij alleen kunnen worden uitgevaardigd, zoals vroeger opgemerkt, in de gevallen waarin het Verdrag zulks voorziet (zie boven, nr. 4). Welnu, vaak voorziet het Verdrag uitsluitend in de afkondiging van richtlijnen en niet van verordeningen. In dergelijke gevallen is het de aangewezen communautaire overheid niet mogelijk toch verordeningen in plaats van richtlijnen uit te vaardigen. Zo wordt op het stuk van het hierboven kort besproken vestigingsrecht aan de Raad uitsluitend de

bevoegdheid verleend richtlijnen uit te vaardigen. Hetzelfde geldt voor de vrijmaking van het diensten- en ook van het kapitaalverkeer (artikels 59 en volg. en 67 en volg. E.E.G.-Verdrag). Op het stuk van het vrij verkeer van in dienstverband staande werknemers (art. 48 en volg. E.E.G.-Verdrag) wordt aan de Raad daarentegen de bevoegdheid verleend om richtlijnen of verordeningen op te stellen (art. 49). Dit is ook het geval voor de tenuitvoerlegging van artikels 85 en 86 E.E.G.-Verdrag waarin de grondbeginselen inzake Europees mededingingsrecht zijn neergelegd.

6. Wanneer het E.E.G.-Verdrag materieelrechtelijke, op de onderdanen der lidstaten rechtstreeks toepasselijke voorschriften inhoudt — hetgeen het zogenaamde *self-executing* karakter ervan veronderstelt, — of in de gevallen waarin het Verdrag de uitvaardiging van verordeningen mogelijk maakt en nadat zulkdanige verordeningen van kracht werden, komt een in alle lidstaten gelijkelijk geldend eenvormig recht tot stand.

Dit wordt thans door talrijke ondernemingen uit alle lidstaten aan den lijve ondervonden. Sinds op 13 maart 1962 Verordening nr.17 van 6 februari 1962 houdende tenuitvoerlegging van artikels 85 en 86 E.E.G.-Verdrag van kracht werd, wordt het niet langer betwist dat genoemde artikels rechtstreeks in de onderscheiden lidstaten geldend recht bevatten. Sedert die datum zijn dus alle op dat ogenblik bestaande evenals alle latere overeenkomsten tussen ondernemers, besluiten van ondernemersverenigingen en feitelijke gedragingen verboden die de inter-Staten handel ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Genoemde overeenkomsten en besluiten zijn van rechtswege nietig. Door de E.E.G.-Commissie kan evenwel op grond van artikel 85, derde lid, vrijstelling van genoemd verbod worden verleend ten aanzien van een bepaalde overeenkomst, besluit of gedraging indien de daar genoemde voorwaarden vervuld zijn. Om van deze vrijstelling te kunnen genieten moeten de betrokken ondernemingen de overeenkomsten, besluiten of gedragingen die zij wensen te zien vrijstellen bij de Commissie aanmelden. Ten aanzien van de meeste — met uitzondering van de zogenaamde niet-aanmeldingsplichtige — op 13 maart 1962 bestaande overeenkomsten, besluiten en gedragingen moest deze aanmelding ten laatste op 1 febr. 1963 gebeurd zijn (7). Eind maart 1963 werden aldus ongeveer 34.700 aanmeldingen (met inbegrip van verzoeken om negatieve verklaring) geteoerd (8).

Een Europese anti-trustwetgeving, illustratie van een voor de zes lidstaten eenvormige en voor de onderdanen van elk dezer lidstaten algemeen geldende wetgeving, trad aldus in werking.

7. Wil eenvormig recht ook eenvormig blijven, dan moet er voor gezorgd worden dat de interpretatie ervan in laatste instantie aan één en hetzelfde gerechtshof toekomt.

De opstellers van het E.E.G.-Verdrag gaven zich rekenschap van deze noodzaak. Artikel 177 van het Verdrag bepaalt immers dat het Europese Hof van Justitie bevoegd is, bij wijze van prejudiciële beslissing, een uitspraak te doen over de uitlegging van het Verdrag evenals over de geldigheid en uitlegging van handelingen uitgaande van de communautaire instellingen en over de uitlegging van de statuten van bij besluit van de Raad van Ministers ingestelde organen wanneer die statuten daarin voorzien. Het Hof van Justitie is dus geroepen om o.m. Verdragsbepalingen en door de Raad

of Commissie uitgevaardigde verordeningen te interpreteren (9).

Deze aan het Hof van Justitie te Luxemburg toekomende interpretatiebevoegdheid is evenwel niet exclusief. Een nationale rechtbank die niet in laatste instantie zetelt en voor wie een relevante interpretatievraag in verband met een Verdragsartikel of een verordening wordt opgeworpen, is inderdaad niet verplicht de voor haar hangende procedure te schorsen teneinde een prejudiciële vraag aan het Europese Hof voor te leggen. Zij kan zulks doen, maar is er niet toe gehouden; indien zij dit verkiest, kan zij de betwiste tekst dus op eigen houtje interpreteren. Een in laatste instantie zetelende nationale rechtbank — volgens de heersende opvatting zouden dit voor België uitsluitend het Hof van Cassatie en de Raad van State zijn (10) — is daarentegen wel verplicht een interpretatievraag aan het Europese Hof van Justitie voor te leggen, indien zij meent dat a) de tekst, waarvan de interpretatie wordt aangevraagd, interpretatie behoeft; b) de opgeworpen (11) interpretatievraag relevant is d.w.z. dat haar oplossing noodzakelijk is voor het wijzen der beslissing (12); c) de opgeworpen interpretatievraag niet reeds vroeger door het Hof te Luxemburg werd beantwoord (13). In laatste instantie maar alleen dan, en binnen de zojuist aangegeven grenzen is de interpretatiebevoegdheid van het Hof dan toch exclusief.

Er dient nog aangestipt te worden dat het Hof van Justitie alleenlijk bevoegd is om het betwiste communautaire rechtsvoorschrift uit te leggen. De bevoegdheid tot toepassing van het aldus geïnterpreteerde voorschrift op het concrete geval blijft aan de gevatte nationale rechtbank toebehoren.

8. Uit wat voorafgaat blijkt dat in uitdrukkelijk aangewezen en daarom relatief uitzonderlijke gevallen (zie boven, nr 5) eenvormig, aan de zes E.E.G. lidstaten gemeenschappelijk recht tot stand komt (zie boven, nr 6) waarvan de eenvormige interpretatie ook in zekere mate gewaarborgd is (zie boven, nr. 7). Deze eenvormigheid heeft nochtans verscheidenheid als keerzijde. Om dit aan te tonen volgen hierna twee willekeurig gekozen voorbeelden: het eerste uit het vestigingsrecht, het tweede uit het mededingingsrecht.

Overeenkomstig artikels 52 en volg. E.E.G.-Verdrag, zo werd reeds opgemerkt (zie boven, nr. 5), moeten bij het einde der overgangsperiode, dit is op 31 december 1969, alle rechtsonderhorigen der zes lidstaten gelijke behandeling genieten inzake vestiging en uitoefening van een lucratieve bezigheid op het grondgebied van één der lidstaten. Dit recht op gelijke, niet discriminatoire behandeling komt aan alle fysische én rechtspersonen toe die hun hoedanigheid van onderhorige van één der zes lidstaten kunnen aantonen. Dit vereiste kan vooral ten aanzien van rechtspersonen moeilijke problemen doen ontstaan.

Daarom houdt art. 58, eerste lid, E.E.G.-Verdrag een nationaliteitscriterium voor rechtspersonen in. Het bepaalt: « De vennootschappen welke in overeenstemming met de wetgeving van een lid-staat zijn opgericht en welke hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de Gemeenschap hebben, worden voor de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk gelijkgesteld met de natuurlijke personen die onderdaan zijn van de lidstaten ». Zal dus met het oog op de toekenning van het recht op niet-discriminatoire vestiging als onderdaan van een lid-staat worden beschouwd elke vennootschap die a) in overeenstemming met de wetgeving van één der lidstaten werd geïncorporeerd en b) ofwel haar statutaire zetel, ofwel haar hoofdbestuur d.i. haar administratieve zetel, ofwel haar hoofd-

vestiging d.i. de plaats waar het economisch of industrieel zwaartepunt der vennootschappelijke bedrijvigheid is gelegen, binnen de Gemeenschap heeft. Principeel kan dus een volledig met kapitalen van buiten de Gemeenschap gefinancierde en van daaruit ook geleide en aldaar ook werkzame vennootschap die opgericht werd overeenkomstig het recht van één der lid-staten en een statutaire maar zuivere fictieve zetel binnen de Gemeenschap heeft, op niet-discriminatoire vestiging op het grondgebied van elke lid-staat aanspraak maken⁽¹⁴⁾.

Het in artikel 58 E.E.G.-Verdrag gehuldigde criterium is aanzienlijk ruimer dan hetgene dat in ons nationaal Belgisch recht geldt. Normaal, d.i. behoudens enkele in bijzondere wetten voorziene uitzonderingen die de controleleer huldigen (bepalend voor de nationaliteit van een rechtspersoon is het land van oorsprong der meerderheidsaandeelhouders of -kapitalen), bepaalt de plaats van het hoofdbestuur d.i. de administratieve zetel der vennootschap haar nationaliteit⁽¹⁵⁾ en dit ongeacht de plaats van incorporatie (artikel 197 Vennootschaps-wet). Een vennootschap met een zuiver fictieve statutaire zetel in België zal volgens dit criterium niet als een Belgische vennootschap worden beschouwd ook al werd zij in België overeenkomstig het Belgisch recht geïncorporeerd.

We hebben hier dus te doen met twee van elkaar verschillende criteria inzake bepaling van de nationaliteit der vennootschap. Vanaf het van kracht worden van het E.E.G.-Verdrag zijn beide criteria, zowel het eigen nationale als het voor de zes E.E.G.-landen eenvormig Europeesrechtelijk criterium, in België naast elkaar toepasselijk. De invoering van een eenvormig rechtsvoorschrift op communautair vlak werkt dus op het zuiver internrechtelijk vlak verscheidenheid in de hand.

Een andere illustratie van hetzelfde verschijnsel biedt het mededingingsrecht. De opstellers van een *anti-trust* wetgeving moeten bij de aanvang steeds een keuze doen tussen twee mogelijke houdingen: ofwel leggen zij het verbodsprincipe ofwel het misbruiksprincipe aan hun wetgeving ten grondslag. Volgens het misbruiksbeginsel zijn « alleen die kartels verboden die een voor de volkshuishouding schadelijke uitwerking hebben »⁽¹⁶⁾.

Zoals vroeger gebleken is (zie boven, nr. 6), kozen de opstellers van artikel 85 E.E.G.-Verdrag het verbodsprincipe als uitgangspunt. Principeel zijn alle kartelovereenkomsten die de handel tussen de lid-staten ongunstig kunnen beïnvloeden en leiden tot verhoging, beperking of vervalsing van mededinging, volstrekt verboden. Als een toegeving aan het misbruiksbeginsel moet dan nochtans worden beschouwd de mogelijkheid tot het niet toepasselijk verklaren van dit verbod door de Commissie op bepaalde overeenkomsten die aan de in artikel 85, derde lid, gestelde vereisten voldoen.

De Belgische *anti-trust* wet, die van 27 mei 1960 dateert, is daarentegen een onvermijnde toepassing van het misbruiksbeginsel. Alleen misbruiken van economische machtspositie zijn verboden⁽¹⁷⁾. In tegenstelling tot artikelen 85 en volg. E.E.G.-Verdrag is deze wet ook van toepassing op mededingingsbeperkende afspraken die uitsluitend op de intern Belgische concurrentieverhoudingen inwerken.

We bevinden ons dus opnieuw voor twee onderling verschillende wetgevingen die in België naast elkaar toepasselijk zijn. Eenvormigheid op communautair vlak leidt weer tot verscheidenheid op zuiver intern vlak.

Het aldus aan de hand van de twee voorgaande voorbeelden vastgestelde verschijnsel houdt verband met een essentieel kenmerk van het Europees communautair recht met name zijn *federaal karakter*. Het eenvormig recht dat door of krachtens het E.E.G.-Verdrag tot stand

komt, is een recht geschreven voor inter-Statens of beter federale verhoudingen. Het treedt niet in de plaats van het interne recht, dat voortgaat de zuiver interne verhoudingen, of vooralsnog ook de verhoudingen met derde-landen, te regelen; het komt naast en boven het interne recht tot stand.

II. Coördinatie van nationale voorschriften op initiatief der communautaire overheden.

9. Zoals boven vermeld bestrijkt de in het E.E.G.-Verdrag aangeduide opzet tot coördinatie of tot nader tot elkaar brengen van nationale voorschriften een zeer ruim werkkterrein. Niet eenmaking maar wel het uitschakelen van dispariteiten die het handelsverkeer tussen de lid-staten belemmeren, is het doel van dergelijk opzet (zie boven, nr. 3).

Sommige van deze tot verdwijnen gedoemde dispariteiten of verschilpunten worden in het Verdrag uitdrukkelijk aangewezen en de afschaffing ervan, ten laatste bij het einde der overgangperiode en op initiatief van de E.E.G.-Commissie, wordt expliciet opgelegd. Dit is namelijk het geval voor alle nationale voorschriften die een *discriminatoire* uitwerking hebben d.w.z. die een op nationaliteit gesteunde verschillende behandeling inhouden. Aldus schrijft het Verdrag uitdrukkelijk de afschaffing voor van nationale voorschriften waardoor ten aanzien van binnen de Gemeenschap geproduceerde goederen douanerechten en kwantitatieve beperkingen worden in stand gehouden (artt. 13 en volg. en 30 en volg. E.E.G.-Verdrag); van voorschriften die discrimineren tussen werknemers-onderdanen der lid-staten op het stuk van werkgelegenheid, loon en overige arbeidsvoorwaarden (art. 48); van discriminerende voorschriften inzake vestiging, prestatie van diensten en kapitaalverkeer (artt. 52, 59 en 67), enz. Het lijkt geen twijfel dat de afschaffing van al deze discriminatoire voorschriften de nationale rechtstelsels nader tot elkaar zal brengen.

10. Naast deze uitdrukkelijke bepalingen die de afschaffing van discriminatoire voorschriften viseren, bevatten artikelen 100 tot en met 102 E.E.G.-Verdrag algemene bepalingen inzake de aanpassing der nationale wetgevingen⁽¹⁸⁾.

Artikel 100 dat de normaal te volgen procedure voorziet, bepaalt dat de Raad met eenparigheid van stemmen op voorstel van de Commissie richtlijnen vaststelt voor het nader tot elkaar brengen van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lid-staten welke rechtstreeks van invloed zijn op de instelling of de werking van de gemeenschappelijke markt. Indien de uitvoering der aldus vastgestelde richtlijnen de wijziging in één of meerdere lid-staten van formeel wettelijke (in tegenstelling tot zuiver bestuursrechtelijke of administratieve) bepalingen zou meebrengen, moet bovendien het Europees Parlement en het Economisch en Sociaal Comité worden geraadpleegd.

Het is dus de Commissie die voorstellen van richtlijnen tot aanpassing van nationale wetgevingen moet doen. Zij moet in het bijzonder beslissen of het in artikel 100 gestelde vereiste tot aanpassing, met name de rechtstreekse invloed van de voorschriften waarvan aanpassing overwogen wordt op de instelling of de werking der gemeenschappelijke markt, voorhanden is. Zij dient verder te beslissen of de voorgestelde richtlijn gedetailleerd moet zijn dan wel aan de lid-staten zeer ruime keuze van vormen en middelen (zie wat hierboven, nr. 4 over de aard der richtlijn werd gezegd) moet overlaten. Dit hangt af van de mate waarin op dat

bepaald terrein rechtstoenering noodzakelijk is voor de goede werking der gemeenschappelijke markt (19) (zie de bewoording van het hierboven, nr. 3, besproken artikel 3, h, E.E.G.-Verdrag).

De enige richtlijn die tot nog toe door de Raad in uitvoering van artikel 100 werd uitgevaardigd, dateert van 23 oktober 1962 en betreft de aanpassing van de wettelijke voorschriften van de lid-staten inzake kleurstoffen die kunnen worden gebruikt in voor menselijke voeding bestemde waren (20). Andere richtlijnen, o.m. tot harmonisatie van nationale voorschriften betreffende farmaceutische producten en overheidsaanbestedingen van werken zijn in voorbereiding (21).

11. Terwijl artikel 100 de normale aanpassings-procedure uitstippelt, heeft artikel 101 E.E.G.-Verdrag buitengewone omstandigheden op het oog. Het voorziet derhalve in een soort van spoedprocedure.

Ingeval de Commissie namelijk vaststelt dat een bestaande dispariteit tussen de wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen der lid-staten de mededingingsvoorwaarden op de gemeenschappelijke markt zodanig vervalst dat een *distorsie wordt veroorzaakt*, raadpleegt zij de betrokken lid-staten. Leidt deze consultatie niet tot opheffing der distorsie dan stelt de Raad vanaf de tweede etappe der overgangperiode, waarin wij ons thans bevinden, met gekwalificeerde meerderheid van stemmen (22) — gebeurlijk dus tegen de wil van de betrokken lid-staat in — op voorstel van de Commissie de nodige richtlijnen tot opheffing der distorsie vast. Anders dan het geval was in het stelsel van artikel 100, zijn hier in geen geval voorafgaande raadpleging van het Europees Parlement en van het Economisch en Sociaal Comité evenmin als eenparigheid van stemmen vereist.

Artikel 101 E.E.G.-Verdrag behandelt het geval waarin een distorsie voortvloeit uit een *bestaande* dispariteit; artikel 102 sluit daarbij aan en bespreekt het geval waarin een distorsie mag verwacht worden als gevolg van de uitvaardiging van een *nieuwe* of van de voorgenomen wijziging van een bestaande wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling. De lid-staat die genoemde uitvaardiging of wijziging overweegt, moet de Commissie raadplegen. Deze doet, na raadpleging van alle lid-staten, aanbevelingen aan de betrokken lid-staten om de distorsie te voorkomen. Volgt de Staat die door zijn actie de distorsie dreigt te veroorzaken, de gedane aanbeveling niet op en ontstaat als gevolg van zijn handelwijze een distorsie die ook voor andere lid-staten schadelijke gevolgen meebrengt, dan kan de in artikel 100 voorziene procedure tegen de schuldige lid-staat worden ingeleid.

Voor de toepassing van artikelen 101 en 102 is het uiteraard belangrijk te weten wat onder distorsie moet worden verstaan. Dit blijft nochtans een omstreden begrip (23). Volgens het Spaak-rapport van 21 april 1956 zou distorsie bestaan « indien een bepaalde tak van industrie in een land zwaarder of minder zwaar belast is met belastingen, sociale lasten en dergelijke, dan de overige industrieën van dat land zonder dat de overeenkomstige industrietak in de andere lid-staten een vergelijkbare benadeling of begunstiging ondervindt welke de verschillen wegneemt » (24).

12. Men zou kunnen menen dat de werkzaamheden van de Commissie in verband met de coördinatie van nationale wetgevingen traag vorderen en dit is ook wel degelijk het geval. De Amerikaanse hoogleraar Stein die deze activiteit van de Commissie en van de bevoegde diensten van dichtbij volgde, haalt hiervoor verschil-

lende redenen aan (25). In de eerste plaats moest de Commissie tot nog toe bij het uitkiezen van voor coördinatie in aanmerking komende onderwerpen zeer pragmatisch en weinig systematisch te werk gaan. Aan beperkte onderwerpen waaromtrent dikwijls reeds door andere internationale organismen verzameld studiemateriaal bestond, werd de voorkeur gegeven: het kwam er immers op aan de juiste werkmethode en vorm van samenwerking tussen communautaire en nationale overheden te vinden. Vervolgens veronderstelt het opstellen van richtlijnen tot coördinatie van nationale wetsvoorschriften dikwijls het uitspreken en dus akkoord geraken over de meest uiteenlopende waardeoordelen. Zo vereist de opstelling van richtlijnen inzake het gebruik van kleurstoffen in voedingswaren of inzake farmaceutische specialiteiten een stellingname niet alleen ten aanzien van de in het spel zijnde economische belangen maar ook op het stuk van volksgezondheid, bescherming van de verbruiker, veiligheid van de betrokken werknemers. Men moet het bovendien ook eens worden betreffende de wenselijk geachte graad van ingrijpen van overheidswege in al deze verschillende domeinen. Verder dringt zich steeds een keuze op bij het uitwerken van een bepaalde reglementering tussen de verschillende in de lid-staten van kracht zijnde stelsels: zal men de meest verspreide of de meest vooruitstrevende regels overnemen of zal men volledig nieuwe regels in het leven roepen of een compromis tot stand brengen? Tenslotte is er de vraag betreffende de verdeling van bevoegdheden tussen communautaire en nationale overheden, die bij het opstellen van een communautaire rechtsregel steeds opnieuw te berde komt.

Het ware nochtans verkeerd de door de Commissie afgelegde weg alleen te meten aan het aantal uitgevaardigde richtlijnen. Op diverse terreinen werd er reeds aanzienlijk studiewerk verricht.

III. *Creatie van eenvormige rechtregels door het sluiten van internationale Verdragen tussen de lid-staten.*

13. Wanneer enerzijds de door het Verdrag aan de communautaire overheden toegekende bevoegdheden tot het in het leven roepen van eenvormige voorschriften door het uitvaardigen van verordeningen (zie boven, nrs. 5 en volg.) niet ver genoeg reiken en wanneer anderzijds een nochtans wenselijk geacht resultaat niet kan bereikt worden door het geven van richtlijnen aan de lid-staten strekkende tot coördinatie van bepaalde nationale voorschriften (zie boven, nrs. 9 en volg.) (26), moet men zijn toevlucht nemen tot de beproefde internationale methode die bestaat in het sluiten van Verdragen tussen de betrokken lid-staten.

Dit gebeurde op het stuk van Europees octrooirecht. Nadat men er eerst had aan gedacht de nationale octrooiwetgevingen op grond van artikel 100 E.E.G.-Verdrag te coördineren, stelde men vervolgens vast dat dergelijke coördinatie niet zou volstaan om het voor ogen gestelde doel met name de creatie van een octrooi dat binnen de ganse gemeenschappelijke markt zou gelden, te bereiken. Anderzijds vond men nergens in het Verdrag een grondslag om een verordening waardoor een dergelijk Europees octrooi in het leven zou worden geroepen, te schragen. De lid-staten werden het dan eens om het gestelde doel via het sluiten van een internationaal Verdrag te verwezenlijken. Door een daarmee belaste werkgroep werd op 14 november 1962 een 217 artikelen tellend voorontwerp van algemeen verdrag bekendgemaakt (27). Het door dit voorontwerp voorziene octrooi zal, naast de nationale octrooien (28), voor het gehele grondgebied van de Gemeenschap gelden. Een voorlopig octrooi zal slechts verleend worden na een

vooraangaand onderzoek door een tot uitvoering van het Verdrag op te richten Europees Octrooibureau. Binnen een periode van vijf jaar kan dan een definitief octrooi worden bekomen.

Dat de lid-staten ook na het tot stand komen van het E.E.G.-Verdrag nog zouden moeten beroep doen op de internationaal gemeenschappelijke Verdragstechniek werd door de opstellers van het E.E.G.-Verdrag uitdrukkelijk voorzien.

Art. 220 E.E.G.-Verdrag voorziet inderdaad dat de lid-staten, voor zover nodig, met elkaar in onderhandeling zullen treden ter verzekering voor hun onderdanen van de bescherming van hun persoon en van hun rechten; van de afschaffing van dubbele belasting binnen de Gemeenschap; van de onderlinge erkenning van de rechtspersoon van vennootschappen en van de handhaving ervan na verplaatsing van maatschappelijke zetel naar een andere lid-staat en ingeval van fusie tussen vennootschappen van verschillende nationaliteit; van de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en scheidsrechterlijke uitspraken. Op basis van dit artikel werd aanzienlijk werk verricht tot het opstellen van ontwerp-verdragen inzake de erkenning en tenuitvoerlegging binnen de Gemeenschap van nationale rechterlijke uitspraken en inzake faillissementsprocedure (29).

Besluit

14. Uit de voorgaande beschouwingen moge blijken dat rechtseenheid binnen de Gemeenschappelijke Markt een nog ver afgelegen en waarschijnlijk onverwezenlijkbaar ideaal is. Het voorbeeld der Verenigde Staten van Amerika, waar het interne recht der deelstaten naast het federaal recht blijft voortbestaan, is trouwens een overtuigende aanduiding dat *volstreckte* eenmaking van het recht geen vereiste is voor een doelmatige werking van een Gemeenschappelijke Markt. Dit sluit niet uit dat diezelfde Gemeenschappelijke Markt wel in vele rechtsdomeinen de *coördinatie* van nationale voorschriften en ook tot op zekere hoogte de totstandkoming van een *ééngemaakt, federaal* rechtssysteem veronderstelt. Door de communautaire overheden, in samenwerking met de nationale regeringen, werd reeds met de uitvoering van deze reusachtige opdracht begonnen.

Naast deze bewuste pogingen bestaat er nog een meer onbewust maar niet min doeltreffend streven tot rechtstoenaadering. Nu een eerste kern van Europese federale wetgeving tot stand kwam, in verband waarmee reeds verschillende van onze nationale rechtbanken beslissingen moesten uitspreken, ontspint zich een systematisch gesprek tussen juristen van verschillende nationaliteit. Voor het eerst althans op grote schaal — zijn zij verplicht, nog grotendeels met de hun eigen rechtsterminologie, over dezelfde rechtsregels te praten en te schrijven. Verschilpunten tussen de nationale rechtssystemen worden daardoor aangevoeld en geformuleerd. Onderlinge vergelijking van nationale voorschriften wordt scherper en inslag. Dit moet noodzakelijkerwijze tot rechtstoenaadering leiden.

WALTER VAN GERVEN,
Buitengewoon docent aan de
Rechtsfaculteit te Leuven.

schappelijke markt voor gevolg zal hebben dat ook op die gebieden, ingevolge de toenemende contacten tussen onderdanen der lid-staten, een grotere nood tot eenmaking, althans toenadering van rechtsregels zal ontstaan. In verband met het familierecht, zie hierover de bijdrage van Neuhaus, P. H., *Europäisches Familienrecht, Gedanken zur Rechtsvergleichung und Rechtsvereinheitlichung*, in *Festschrift für Hans Dölle*, II, blz. 419-435.

(3) In het E.E.G.-Verdrag worden de termen « nader tot elkaar brengen » (*rapprochement*), « harmonisering » (*harmonisation*) en « coördinatie » (*coordination*) door elkaar gebruikt. Een onderzoek van de vier teksten van het E.E.G.-Verdrag (de Duitse, Franse, Italiaanse en Nederlandse teksten hebben gelijke waarde; anders voor het E.G.K.S.-Verdrag waarvan alleen de Franse tekst autoriteit heeft) heeft uitgezonden dat er tussen genoemde termen geen verschil in betekenis zou bestaan: zie Stein E., *Assimilation of national laws as a function of european integration. The American Journal of International Law*, 1964, blz. 1-40 (5) met verdere verwijzingen. De inhoud van deze begrippen, vooral in verband met vestigingsrecht, vindt men ook besproken bij Baumann J., *Die Harmonisierung des Niederlassungsrechts in verschiedenen Staatsgruppen, Deutsche Landesberichte zum 6. internationalen Kongress für Rechtsvergleichung in Hamburg*, 1962, blz. 165 en volg.

(4) Brinkhorst, L. J., *De jurist en de Europese Economische Gemeenschap*, Leiden, z.d., blz. 14.

(5) Voor een algemeen overzicht van deze artikelen en hun toepassing zie Gaudet, M., *Aspects juridiques de la liberté d'établissement dans le aMArché Commun, Soc. econ. Wetg.*, 1961, blz. 52 en volg., evenals mijn les over *Het recht op niet-discriminatoire vestiging en dito dienstenverkeer binnen de Gemeenschappelijke Markt*, gehouden te Leuven op 7 maart 1963 in het kader van de *Informatiecyclus over Europees recht* en kortelings te verschijnen in de bundel der tijdens die cyclus gehouden voordrachten.

(6) Brinkhorst, op. cit., blz. 15.

(7) Een bespreking van de aldus in werking getreden Europese anti-trust wetgeving vindt men o.m. bij van Hecke G. en Suetens L. P., *Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles*, J.T., 1962, blz. 361 en volg.

(8) Zesde algemeen Verslag van de E.E.G.-Commissie, 1963, blz. 71.

(9) Over dit artikel, zie de bijdrage van Suetens L. P., *Préjudiciële vragen in het E.E.G.- en E.G.A.-Recht*, R.W., 1962-63, kol. 1913 en volg.

(10) Suetens L. P., in de in vorige noot vermelde bijdrage, nr. 3, *in fine*, met verdere verwijzingen; zie ook Brinkhorst, op. cit., blz. 58 evenals Hof Arnheim, 5 december 1962, *Ned. Jur.*, 1963, nr. 241 met noot Sk in *Soc. econ. Wetg.*, 1963, 353, die meent dat de opvatting van het Arnhemse Hof, bevestigd werd door het arrest van 27 maart 1963 van het Hof van Justitie inzake *Da Costa e.a. t./ Ned. Adm. der Belastingen* (R.W. 1962/63, kol. 1943 en volg.).

(11) « Opgeworpen » zou hier niet eng moeten worden opgevat; de rechtbank zou, in eerste zowel als in laatste instantie, een interpretatievraag ook ambtshalve kunnen respectievelijk moeten opwerpen: zie Suetens, loc. cit., onder nr. 4 (verkeerdelijk als nr. 3 aangegeven); Pépy A., *Essai d'une vue d'ensemble sur l'application de l'article 177 du Traité de Rome*, *Dalloz, Chron.*, 1964, blz. 9.

(12) Weliswaar herhaalt het derde lid van artikel 177 deze in het tweede lid gestelde voorwaarde niet. Deze voorwaarde lijkt evenwel zo evident dat het hier klaarblijkelijk over een vergetelheid gaat.

(13) Zie het in een vorige noot geciteerde arrest van het Hof van Justitie van 27 maart 1963, evenals het arrest van het Hof van Justitie van 18 februari 1964, inzake 73-74163 (N.V. Rotterdam en Coöp. Puffershoek t./ Ned. Min. Landbouw).

(14) Normaal zou een dergelijke vennootschap dus ook kunnen overgaan tot de oprichting van agentschappen, filialen, of dochterondernemingen in andere landen der Gemeenschap (art. 52, tweede zin, E.E.G.-Verdrag) of tot het presteren van diensten aldaar (art. 59, E.E.G.-Verdrag). De algemene programma's van 18 december 1961 afgekondigd in overeenstemming met artikel 54 E.E.G.-Verdrag voor de opheffing van de beperkingen inzake vestiging en vrij dienstenverkeer, zette het in artikel 58 neergeschreven criterium evenwel niet konsekwent door. Voor genoemde verrichtingen vereisen zij dat de werkzaamheden van dergelijke vennootschap bovendien een daadwerkelijk en duurzaam verband houden met de economie van een lid-staat. Zie mijn in noot 5 geciteerde bijdrage, nr. 11.

(15) Van Ryn J., II, nrs. 1125 en volg.

(16) Van Hecke G., *Rechtsvergelijkende aantekeningen bij de wet tot bescherming tegen het misbruik van economische machtspositie*, R.W., 1960-61, kol. 409 en volg. (411).

(17) Een poging tot omschrijving van deze begrippen evenals een algemeen overzicht van deze wetgeving vindt men bij Van Reepinghen P., en Waelbroeck M., *La législation belge concernant les pratiques restreignant la concurrence*, *Revue de droit international et de droit comparé*, 1961, blz. 98 en volg.

(18) Sommige Verdragsartikelen, zoals artikelen 27, 54 (3), 56 (2), 57 (2) en 66 voorzien speciale coördinatieprocedures; andere Verdragsbepalingen, zoals artikelen 99 en 117, verwijzen uitdrukkelijk naar de algemene procedures vervat in artikelen 100 en volgende.

(19) Aldus van Binsbergen W. C., *Kan een richtlijn tot aanpassing der wetgevingen ingevolge artikel 100 E.E.G.-Verdrag in details treden?* *Soc. Econ. Wetg.*, 1961, blz. 216-221.

(20) *Publ. Eur. Gem.*, 11 november 1962, blz. 2645 en volg.

(21) Zesde Algemeen Verslag van de Commissie, par. 54 en 56; voor een juiste stand van de werkzaamheden inzake coördinatie van nationale wetgevingen, zowel op basis van artikel 100 als op basis van andere Verdragsbepalingen, zie het sterk gedocumenteerde en uiterst volledige artikel van Stein E., geciteerd in noot 3; zie ook Lecourt R. en Chevallier R., *Chances et mal-*

(1) Zie het in artikel 7, eerste lid, neergelegd algemeen beginsel: « Binnen de werkingsfeer van dit Verdrag en onverminderd de bijzondere bepalingen, daarin gesteld, is elke discriminatie op grond van nationaliteit verboden »; over het discriminatiebegrip, zie verder van Hecke G., *La notion de discrimination in Les Aspects juridiques du Marché Commun, Collection scientifique de la Faculté de Droit de Liège*, 1958, blz. 127-149.

(2) Dit sluit niet uit dat het tot stand komen der gemeen-

chances de l'harmonisation des législations européennes, Dalloz, *Chron.*, 1963, blz. 273 en volg.

(22) Artikel 148, tweede lid, bepaalt wat onder « gekwalificeerde meerderheid van stemmen » moet worden verstaan.

(23) Een overzicht der verschillende geuite meningen vindt men bij Zweigert K., *Grundsatzfragen der Europäischen Rechtsangleichung, ihrer Schöpfung und Sicherung*, in *Festschrift für Hans Dölle*, II, 1963, blz. 401-418 (407-410).

(25) Stein E., *loc. cit.*, in noot 3, blz. 30 en volg.

(26) Algemeen wordt aangenomen dat wanneer het E.E.G.-Verdrag aan de Raad of de Commissie de bevoegdheid geeft tot het uitvaardigen van richtlijnen, genoemde autoriteiten dan niet bevoegd zijn tot het uitvaardigen van verordeningen in plaats van richtlijnen: zie Brinkhorst, *op. cit.*, blz. 17. De Raad kan

duis geen verordeningen tot creatie van eenvormig communautair recht nemen op grond van artikel 100, E.E.G.-Verdrag.

(27) Over dit voorontwerp, zie Van der Ven R., *Enkele aspecten van het voorontwerp betreffende een Europees octrooirecht*, *Soc. Econ. Wetg.*, 1963, blz. 185 en volg.; Johnston K., *The Draft European Patent Convention, A Commentary*, *1 Common Law Review*, 1963, blz. 17 en volg.; Plaisant R., *Les projets de Convention européenne sur les brevets d'invention*, *Dalloz, Chron.*, 1963, blz. 195 en volg.

(28) Dit is een andere illustratie van de vroeger vastgestelde wisselwerking « rechtseenheid-rechtsverscheidenheid », die aan een federaal stelsel eigen is (zie boven, nr. 8).

(29) Zesde Algemeen Verslag van de E.E.G.-Commissie, par. 57; Stein E., *loc. cit.*, blz. 27 en volg.

Het Europese Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele Vrijheden.

Nationale werking. Documentatie. Bibliografie. (1)

§ 1. Nationale werking.

Het Europese Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele Vrijheden (4 november 1950) is de eerste overeenkomst die in het kader van de Raad van Europa werd gesloten ter bevordering van een nauwere eenheid tussen zijn leden. Het Verdrag en het eerste aanvullende Protocol (20 maart 1952) werden in België goedgekeurd door de wet van 13 mei 1955 (*Staatsblad*, 19 augustus 1955; *Pasinomie*, 1955, p. 464-476). De Belgische bekrachtigingsoorkonde werd op 14 juni 1955 neergelegd.

Het Verdrag (en de in werking getreden Protocollen) hebben rechtstreekse nationale werking, d.w.z. dat direct beroep op de beveiligde rechten voor de Belgische Hoven en Rechtbanken mogelijk is.

Deze gewaarborgde rechten zijn: het recht op leven, het verbod van foltering en onmenselijke behandeling, het verbod van slavernij en dwangarbeid, het recht op vrijheid en veiligheid, het recht op behoorlijke rechtspleging, de *nulla-poena-sine-lege*-regel, het recht op eerbiediging van het privé-leven, de vrijheid van godsdienst en overtuiging, de vrijheid van meningsuiting, het recht van vereniging en vergadering, het recht tot huwelijk. Het eerste aanvullend Protocol (1952) voegt hieraan toe: het recht op eigendom, het recht op opvoeding en onderwijs, het recht op vrije verkiezingen. Het vierde aanvullend Protocol (nog niet in werking getreden) houdt in: het verbod van gijzeling bij niet-uitvoering van een contractuele verbintenis, het recht van vrije keuze van verblijfplaats, het recht elk land (ook het eigen land) te verlaten, het verbod van uitwijzing uit het eigen land, het verbod van collectieve uitwijzing van vreemdelingen.

Krachtens de goedkeuringswet van 13 mei 1955 heeft de Koning daarenboven de macht verkregen om de bevoegdheid van de Europese controle-organen te erkennen. België verklaarde dan ook dat het het individuele recht van klacht bij de Commissie voor de Rechten van de Mens aanvaardde (de jongste verklaring dateert van 13 juni 1959, voor de duur van 5 jaar vanaf 30 juni 1959) alsmede de rechtsmacht van het Hof (de jongste verklaring dateert van 8 juni 1960, voor de duur van 5 jaar vanaf 29 juni 1960).

Daar de teksten in België kracht van wet hebben en daar België met het boven-nationale toezicht op de behandeling van zijn eigen onderdanen heeft ingestemd, is de kennis van dit Verdrag ook voor Belgische juristen onontbeerlijk. Te hunnen behoeve wordt naar de volgende documentatie en bibliografie verwezen.

§ 2. Documentatie.

De Raad van Europa geeft zelf een hele reeks verslagen in het Frans en het Engels over zijn werkzaamheden uit: Zie de *Publications of the Council of Europe, Catalogue (june) 1963*, Council of Europe.

De voornaamste uitgaven van documenten zijn de volgende:

1. De reeks der tussen de Leden van de Raad van Europa tot stand gekomen verdragen: *Série des Traités et Conventions européens / European Treaty Series* (45 verdragen waren gepubliceerd in juni 1963), waarin: de tekst van het Verdrag (nr. 5), het eerste aanvullend Protocol (nr. 9), het tweede (nr. 44), het derde (nr. 45) en het vierde Protocol (nr. 46).

Het huishoudelijk reglement van de Europese Commissie voor de Rechten van de mens (*Règlement intérieur de la Commission européenne des Droits de l'Homme / Rules of procedure of the European Commission of Human Rights*) en dat van het Hof (*Règlement de la Cour européenne des Droits de l'Homme / Rules of procedure of the European Court of Justice*) zijn afzonderlijk uitgegeven.

Alle teksten betreffende het Verdrag werden verzameld in: *Council of Europe, European convention on human rights, Collected texts / Conseil de l'Europe, Convention européenne des droits de l'homme, Recueil des textes*, Strasbourg, 1963.

2. De Raad van Europa geeft de beslissingen van de controle-organen uit. *Council of Europe. Collection of decisions of the European Commission of Human Rights / Recueil des décisions de la Commission européenne des Droits de l'Homme*, Strasbourg I (1960) - (11 afleveringen verschenen in november 1963). Hierin worden een aantal beslissingen *in extenso* uitgegeven, die van belang zijn of de bestaande jurisprudentie uitbreiden. In een tweede deel is in enkele afleveringen (nrs. 7 en 8) een samenvatting opgenomen van andere recente uitspraken van de Commissie, volgens onderwerp gerangschikt. Deze reeks is van het grootste belang voor wie op de hoogte wil zijn van de meest recente jurisprudentie. Deze beslissingen worden later opnieuw uitgegeven in de *Jaarboeken (infra)*.

Publications de la Cour européenne des droits de l'homme / Publications of the European Court of human rights. Série A (arrêts et décisions), série B (mémoires, plaidoiries et documents). Strasbourg, Conseil de l'Europe, Greffe de la Cour. Tot nog toe zijn hierin de «Lawless»- en de «De Becker»-zaak verschenen. Een gestencijlde uitgave van alle stukken gaat deze definitieve uitgave in boekvorm vooraf.

3. De Directie van de Raad van Europa geeft ook volgende werken uit. *Commission européenne des droits de l'homme. Documents et décisions*. Voortgezet onder de titel *Yearbook of the European Convention on human rights. The European Commission and European Court of human rights. / Annuaire de la Convention européenne des droits de l'homme. Commission et Cour européenne des droits de l'homme*. Volume I (1948-1953) - (deel V [1962] verscheen in 1963). M. Nijhoff, Den Haag. Dit is een uitstekend verzorgde reeks, waarin elke belangrijke documentatie betreffende de toepassing en de tenuitvoerlegging van het Verdrag wordt samengebracht. Het eerste deel bevat allerlei basis-materiaal aangaande de gelding van het Verdrag (teksten) en de samenstelling van Commissie en Hof. Het tweede deel bevat verslagen van de beslissingen van de Commissie, van de vonnissen van het Hof en van het Comité van Ministers. Het derde deel betreft de toepassing van het Verdrag in de aangesloten landen (wetgeving en rechtspraak). Het Jaarboek bevat ook een overzicht van de uitstraling van het Verdrag en een zeer verzorgde bibliografie.

Conseil de l'Europe. Convention des droits de l'homme. Manuel, Strasbourg, juin 1963, 158 p.p. Dit is een voor elk practicus onmisbaar handboek. Daar het een officiële uitgave is van de Raad, is de uiteenzetting streng beperkt tot een bewerking en ordening van officiële stukken: de Verslagen van de Raad-gevende Vergadering, de Resoluties van het Comité van Ministers, de beslissingen van de Commissie en de uitspraken van het Hof, de tekst van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die in het Verdrag is verwerkt. Van elk artikel van het Verdrag wordt meegedeeld: de oorsprong, de tekst, de draagwijdte, de interpretatie door de nationale rechtbanken en door de Europese controle-organen. Een zuiver objectieve behandeling dus, zonder de minste verwijzing naar doctrine.

§ 3. Bibliografie.

Een volledige bibliografie over alles wat verband houdt met het Verdrag (boeken en tijdschriftartikelen) wordt gepubliceerd in de *Jaarboeken*. De voornaamste handboeken zijn de volgende.

M. Ganji, *International protection of human rights, Genève-Paris*, E. Droz-Minard, 1962, 317 p.p. De behandeling van het Europees Verdrag is vrij kort (p. 229-276), maar wordt geplaatst tegen een ruime achtergrond. Worden behandeld: de humanitaire interventie, de internationale bescherming van minderheden, de slavenhandel, het UNO-handvest, de Universele Verklaring.

A. Robertson, *Human Rights in Europe*, Manchester University Press, 1963, 280 p.p. Robertson is het hoofd van de Directie van de Rechten van de Mens te Straatsburg. Hij is de auteur van een reeks boeken over de Raad (*The Council of Europe* (1961), *Legal Problems of European Integration* (1957), *European Institutions* (1959), *The Law of International Institutions in Europe* (1961)). Dit werk is het degelijkste en het best gedocumenteerde handboek dat thans beschikbaar is.

Gordon L. Weil, *The European Convention on human rights*, Leyden, A. Sythoff, 1963. 260 p.p. De bedoeling van deze Amerikaanse auteur was «to present a comprehensive view of what the Convention was at its inception and how it has developed». Bevat een uitvoerige bespreking van alle artikelen van het Verdrag.

H. Wiebringhaus, *Die Rom-Konvention für Menschenrechte in der Praxis der Strassburger Menschenrechtskommission*, Saarbrücken, West-Ost-Verlag, 1959, 172 pp. Tekstuutgave met commentaar.

K. Vasak, *La convention européenne des droits de l'homme*, Paris, Librairie générale de Droit et de Jurisprudence, 1964. Dit werk zal in de maand juni e.k. verschijnen.

H. Schermers, *Het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden*, Zwolle, W. Tjeenk Willink, 1964. Dit is een uitstekende van verklarende aantekeningen voorzien uitgave van de Nederlandse tekst van het Verdrag. Onder elk artikel is alles samengebracht wat tot beter begrip van de tekst kan strekken: grepen uit de voorgeschiedenis, uit de Nederlandse en Belgische parlementaire behandeling (bv. het advies van de Belgische Raad van State en het belangrijke rapport Rolin), de jurisprudentie van Commissie en Hof en van de nationale hoven en rechtbanken; de gemaakte voorbehouden en afgelegde verklaringen. De toevoeging van de authentieke teksten (de Franse en de Engelse) van het Verdrag en het Eerste Protocol en van de Universele Verklaring van de rechten van de mens, alsmede die van het Statuut van de Raad van Europa, het huishoudelijk reglement van Commissie en Hof, het Europees sociaal Handvest en de jongste aanvullende Protocollen in de authentieke Franse tekst (dit laatste «ten behoeve van Belgische lezers») maakt van deze uitgave een voor Nederlandse en Vlaamse practici onmisbaar werkinstrument. De inleiding en het register verhogen de bruikbaarheid van deze voortreffelijke tekstuutgave.

Wat de *tijdschriftartikelen* betreft verwijzen we naar de bibliografie die jaarlijks in de *Jaarboeken* (*supra*) verschijnt en waarin ook de bijdragen in het *Rechtskundig Weekblad* zijn vermeld.

We willen echter gaarne een uitzondering maken voor de volgende studie die voor Belgische juristen van uitzonderlijk belang is: G. Janssen-Pevtschin, J. Velu et A. Vanwelkenhuyzen, *La convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et le fonctionnement des juridictions belges*, in: *Chronique de politique étrangère*, XV, 1962, nr. 3, p. 199-244. Hierin worden de voornaamste problemen aangesneden die de toepassing van het Verdrag in verband met de werking van de Belgische rechtbanken doet rijzen. De draagwijdte van de normatieve regels van het Verdrag (bv. de vraag of de artikelen van het Verdrag rechtstreekse werking hebben voor Belgische rechtbanken) en die van de institutionele regels (bv. de vraag welk gezag een beslissing van de Commissie heeft ten aanzien van de Belgische rechtbanken) is het onderwerp van deze studie.

Zeer belangrijke bijdragen bevatten de volgende twee *verzamelwerken*:

La protection internationale des droits de l'homme dans le cadre européen. Travaux du colloque organisé par la Faculté de Droit et des Sciences Politiques et Economiques de Strasbourg en liaison avec la Direction des Droits de l'Homme du Conseil de l'Europe, 14-15 novembre 1960, Paris, Dalloz, 1961.

Mélanges offerts à Henri Rolin. Problèmes de droit des gens, Paris, A. Pedone, 1964.

Prof. Dr. Frans DE PAUW.

(1) Depothouder voor de officiële uitgaven van de Raad van Europa is: *Pers-agentschap, vervoer en distributie*, Peterseliefstraat 14-22, Brussel I (tel. 17.22.15).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 14 oktober 1963.

Voorzitter : M. Belpaire.
Raadsheer-verslaggever : M. Neven.
Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Rechtspleging in strafzaken. — Afstand van de alleen in hoger beroep gekomen verdachte van zijn beroep nadat op een vorige terechtzitting door een der rechters verslag is uitgebracht en het O.M. gehoord werd. — Geen enkele wetsbepaling vereist dat dan opnieuw verslag zou worden uitgebracht en het O.M. gehoord.

Noch art. 190 noch art. 210 S.V. leggen aan het O.M. de verplichting op voor het Hof van Beroep opnieuw het woord te nemen ingevolge en omtrent de op een latere terechtzitting door de alleen in hoger beroep gekomen verdachte gedane afstand van zijn hoger beroep. In zulk geval moet ook niet opnieuw verslag worden uitgebracht; dit wordt noch door art. 209 S.V. noch door enige andere wetsbepaling vereist.

Neefs.

Gelet op de bestreden beslissingen, zijnde het vonnis op 11 september 1962 door de Correctionele Rechtbank te Antwerpen gewezen en het arrest op 13 juni 1963 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen, alsmede op de in de voorziening aangeduide akten van onderzoek;

I. In zover de voorziening tegen de akten van het voorbereidend onderzoek gericht is :

Overwegende dat de voorziening tegen de akten van het voorbereidend onderzoek niet ontvankelijk is;

II. In zover de voorziening tegen voormeld vonnis gericht is :

Overwegende dat die voorziening, gericht tegen een in eerste aanleg gewezen beslissing, niet ontvankelijk is;

III. In zover de voorziening tegen voormeld arrest gericht is :

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van artikel 190 van het Wetboek van Strafvordering, doordat noch het zittingsblad, noch het bestreden arrest vaststellen dat het openbaar ministerie gehoord is geworden,

dan wanneer deze formaliteit op straffe van nietigheid van het arrest voorgeschreven is :

Overwegende dat, nadat het openbaar ministerie op een vorige terechtzitting en vóór dezelfde rechters was gehoord, aanlegger, die alleen in hoger beroep is gekomen, vóór het Hof van Beroep verklaard heeft van zijn beroep afstand te doen; dat het arrest die afstand decreeteert en aanlegger tot de kosten van zijn beroep veroordeelt;

Overwegende dat noch artikel 190 van het Wetboek van Strafvordering, in het middel aangeduid, noch artikel 210 van hetzelfde wetboek, zoals het bij artikel 4 van het koninklijk besluit nummer 258 van 24 maart 1936 gewijzigd werd, het openbaar ministerie de verplichting opleggen andermaal voor het Hof van Beroep het woord te nemen ingevolge en omtrent de op een latere terechtzitting door de betichte gedane afstand van zijn hoger beroep;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van artikel 209 van het Wetboek van Strafvordering, doordat uit het zittingsblad blijkt dat door geen van de rechters verslag uitgebracht werd,

dan wanneer deze formaliteit op straffe van nietigheid voorgeschreven is :

Overwegende dat verslag uitgebracht werd voor dezelfde rechters op een terechtzitting welke deze voorafgaat waarop aanlegger afstand van zijn hoger beroep gedaan heeft;

Overwegende dat noch artikel 209 van het Wetboek van Strafvordering, noch enige andere wetsbepaling vereisen dat er andermaal verslag zou worden gedaan ingevolge en omtrent de op een latere terechtzitting door betichte gedane afstand van zijn hoger beroep;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de memorie neergelegd ter griffie van het Hof op 24 september 1963, dit is meer dan twee maanden na de inschrijving van de zaak op de algemene rol;

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 januari 1964.

Voorzitter : M. Bayot.
Raadsheer-verslaggever : M. Neven.
Advokaat-generaal : M. Ganshof van der Meersch.
Advokaten : Mrs. Simont, Van Rijn en Demeur.

Electriciteitsvoorziening. — Voortbrenging en vervoer door de Staat en door intercommunale verenigingen. — Verbod elektrische energie te vervoeren over het grondgebied van een niet van de intercommunale vereniging deel uitmakende gemeente om ze aan op dat grondgebied gelegen installaties van de staat te leveren.

De Staat heeft krachtens lid 1 van art. 4 van de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening het recht fabrieken voor de voortbrengst van elektrische energie van categorie A, alsmede lijnen en netten voor het vervoer dezer energie naar de door hem beheerde inrichtingen en diensten in te richten en in bedrijf te nemen. Eveneens mag hij het vervoer bewerkstelligen van de bij andere voortbrengers aangekochte energie om de vorenbedoelde inrichtingen en diensten van elektrische energie te voorzien.

De aldus aan de Staat toegekende rechten hebben alleen betrekking op de in de door hem ingerichte of in bedrijf genomen fabrieken voortgebrachte energie of op de van andere voortbrengers gekochte energie; de staat mag om de door hem beheerde inrichtingen en diensten te voorzien het vervoer niet bewerkstelligen van de energie die hij van anderen dan voortbrengers zou hebben gekocht. Krachtens artikel 6 van de wet van 10 maart 1925 hebben de

gemeenten het recht zich te verenigen zoals voorzien is door de wet van 1 maart 1925 (om zaken van gemeentelijk belang gemeenschappelijk te regelen en te beheren) om fabrieken tot voortbrenging van elektrische energie op te richten voor de bezorging en de verkoop van stroom, met dien verstande dat zij deze stroom slechts op hun eigen grondgebied mogen bezorgen of verkopen.

Een intercommunale electriciteitsmaatschappij heeft derhalve niet het recht de elektrische stroom te vervoeren over het grondgebied van een niet tot de intercommunale vereniging behorende gemeente om hem aan de Staat bij de ingang van de op het grondgebied van bedoelde gemeente aangelegde militaire installaties te leveren.

N.V. Intercommunale Electriciteits- en Gasmaatschappij voor de Vlaamse gewesten (Inelgas) en Gemeente Lombardsyde t./ S.V. West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij en de Belgische Staat (Minister v. Landsverdediging)

Gelet op het bestreden arrest, op 21 juni 1961 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het tweede en het derde middel samen, het tweede, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, inzonderheid lid 4, 4, inzonderheid lid 1, 5, inzonderheid leden 2 en 3, 6, 11, 13 en 21 van de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening, van het enig artikel van de wet van 17 januari 1938 tot regeling van het gebruik door de openbare besturen, de verenigingen van gemeenten en de concessiehouders van openbare diensten of van diensten van openbaar nut, van de openbare domeinen van de Staat, van de provinciën en van de gemeenten, voor het aanleggen en het onderhouden van leidingen en inzonderheid van gas- en waterleidingen, 1382, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek van 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, om het vonnis «a quo» te wijzigen en de vorderingen van eiseres niet gegrond te verklaren hierop steunt dat «de Naamloze Vennootschap Inelgas trouwens moet tegeven dat: de wetgever van 1925 heeft gereageerd en zekere rechten terug aan de Staat toegekend heeft, daar de gemeente op grond van de wet van 16-24 augustus 1790 op dit gebied alle rechten, zonder uitzondering, bezat; dat inderdaad reeds in de memorie van toelichting op de zitting van 17 juli 1923 aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers voorgelegd, door de toenmalige Minister van Nijverheid en Arbeid, R. Moyersoen, uitdrukkelijk bepaald werd dat om het Beheer der openbare diensten te verzekeren het: «behoorde dat de Staat zich de elektrische energie in de meest gunstige voorwaarden zou kunnen aanschaffen» en dat «de Staat voortaan niet meer zou verhinderd worden de gemeentelijke wegenis te gebruiken om zijn eigen inrichtingen te voorzien»; «dat derhalve ingevolge artikel 4 van de wet van 10 maart 1925 beschikt werd dat de Staat het recht heeft fabrieken voor de voortbrengst van elektrische energie alsmede de lijnen en netten voor het vervoer dezer energie naar de inrichtingen door hem beheerd in te richten en in bedrijf te nemen; dat hij op dezelfde wijze de energie mag vervoeren (Franse tekst: «assurer» le transport) door hem bij andere voortbrengers aangekocht, tot voorziening van bedoelde inrichtingen en diensten; dat hierbovengenoemd artikel 4 zich bevindt onder Hoofdstuk II van de wet, getiteld: «Voortbrengst, vervoer en bezorging van elektrische energie door de Staat»; dat dit hoofdstuk handelt over de rechten en plichten van de Staat in het algemeen, en niet zoals tevergeefs door geïntimeerden aangevoerd wordt, bij ondergeschiktheid van de Staat aan de rechten en plichten

van de Gemeenten; dat de rechten van de Staat aldus door de wetgever in de wettekst zelf duidelijk vastgesteld werden alvorens in een volgend hoofdstuk monopolies in te stellen ten voordele van gemeenter of verenigingen van gemeenten; dat nochtans geïntimeerden, Gemeente Lombardsyde en Inelgas, nadruk leggen op het woord «voortbrengers» dat in artikel 4 vermeld staat, en beweren dat het woord in de enge en strikte betekenis daarvan dient genomen, dit is «fabrikant»; dat deze opvatting tegenstrijdig is met het doel van de wetgever die wel degelijk de Staat in de best mogelijke voorwaarden wil stellen om zich elektrische stroom aan te schaffen ter benutting van zijn inrichtingen; dat de voorbereidende werken van de wet, de betekenis van «voortbrengers» met een brede opvatting van het woord bevorderen; dat de teksten zelf van de wet de mening versterken dat het hier niet gaat over een enge betekenis; dat in artikel 5, lid 2, ondermeer het woord «voortbrengers» ook gebruikt wordt in de algemene en courante zin wanneer het beschikt: «de gemeente mag ook, met de energie door deze fabriek voortgebracht of door elk andere «voortbrengers» geleverd, al de gebruikers op haar grondgebied bedienen...»; dat het nog duidelijker voorkomt wanneer men die bepaling vergelijkt met artikel 4, lid 2, «de Staat mag... globaal leveren aan voorzieningsbedrijven...»; dat in de economische of commerciële opvatting normaal is het woord voortbrengers in zijn algemene zin te staan als zijnde de ondernemers die van de verkoop aan derden hun beroep maken, te meer daar op het ogenblik van het stemmen van de wet een onderscheid tussen «voortbrengers» en «verdelers» praktisch niet bestond; dat daarenboven artikel 4 nergens zegt dat de Staat alleen bij voortbrengers en niet bij verdelers stroom mag aankopen; dat geïntimeerden de tekst van de wet geweld aandoen wanneer zij er een impliciet verbod in willen leggen;

terwijl, *eerste onderdeel*, in het stelsel van de wet van 10 maart 1925, de Staat, wat de voortbrenging, het vervoer en de voorziening van de elektrische energie betreft, geen andere rechten heeft dan de rechten welke hem door artikel 4 van die wet zijn toegekend,

terwijl gezegd artikel 4, dat aldus afwijkt van het volstrekt recht van de gemeenten hun wegenis te dien einde te gebruiken, beperkend moet worden uitgelegd en, bijgevolg, de Staat de hem door gezegd artikel 4 toegekende rechten slechts kan uitoefenen door de voorwaarden te eerbiedigen waarvan die bepaling de uitoefening van die rechten afhankelijk stelt;

terwijl de Staat om de inrichtingen en diensten die onder zijn beheer staan van elektrische energie te voorzien, deze slechts mag vervoeren voor zover:

1) hijzelf de elektrische energie voortbrengt of bij een voortverkoper aankoopt,

2) hijzelf het vervoer van de elektrische energie aldus door hun voortgebracht of aangekocht verzekert,

terwijl het, ten deze, vaststaat en door het arrest is aangenomen dat de elektrische energie voor rekening van de Staat vervoerd op het grondgebied van tweede eiseres:

1) niet is voortgebracht door de Staat zelf maar door hem is aangekocht bij eerste verweerster die deze energie ook zelf niet voortbrengt;

2) niet is vervoerd door de Staat zelf maar door eerste verweerster bij middel van installaties welke haar toebehoren,

terwijl het arrest, door te beslissen dat het vervoer en de verdeling van elektrische energie gedaan voor rekening van de Staat op het grondgebied van tweede eiseres gebeurden overeenkomstig artikel 4 van de

wet van 10 maart 1925, om reden namelijk dat door voortbrenger in de zin van gezegd artikel 4 zou dienen verstaan te worden «de ondernemers die van de verkoop aan derden hun beroep maken»:

1) het wettelijk begrip van «voortbrenger» «producteur», in de zin van artikel 4, lid 1, in het middel aangeduid, geschonden heeft (schending van de in het middel aangeduide bepalingen en inzonderheid van artikel 4, lid 1, van de wet van 10 maart 1925),

2) de in het middel aangeduide bepalingen heeft geschonden en inzonderheid gezegd artikel 4, lid 1, van de wet van 10 maart 1925, door te beslissen dat in de huidige zaak, waarin geen enkele van de twee voorwaarden was vervuld waarvan gezegd artikel 4 de uitoefening van de rechten welke het aan de Staat verleent afhankelijk stelt, deze laatste die rechten nochtans mocht uitoefenen;

en terwijl, *tweede onderdeel*, noch de in het middel aangeduide redenen van het arrest noch enig andere een gepast antwoord geven op het middel waarbij eerste eiseres in haar conclusies in hoger beroep deed gelden dat: «uiteindelijk waar we nu zelfs even zouden veronderstellen, dat de Staat elektrische energie, aangekocht, niet bij een voortbrenger, maar bij een eenvoudige verdeler, zou mogen aanwenden tot voeding van zijn installaties — quod non — dan staat nog positief vast, dat in dit geval de Staat zelf het vervoer der energie zou moeten doen. Het artikel 4 kent in elk geval in genen dele het recht aan de Staat toe een derde particulier toe te laten dit vervoer uit te oefenen en de bedeling te doen; ook op dit stuk is de tekst van artikel 4 formeel en voor geen dubbelzinnige interpretatie vatbaar, dat tweede appellante, West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij, trouwens zo bewust was van de zwakheid van haar stelling op dit punt, dat zij in haar eerste conclusies voor de rechtbank van eerste aanleg stellig beweerde dat de lijnen en geleidingen waarlangs de elektrische stroom over het grondgebied der gemeente Lombardsijde vervoerd werd, volstrekt eigendom waren van de Belgische Staat en geenszins eigendom van tweede appellante, de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij; dat echter ten overstaan van de onweerlegbare documentatie door geïntimeerden voorgebracht, de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij verplicht geweest is de onjuistheid van haar beweringen te erkennen en zij dit trouwens heeft toegegeven op bladzijde 10 van haar tweede conclusies voor de eerste rechter genomen, dat de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij op bladzijde 10 van haar tweede conclusies voor de eerste rechter uitdrukkelijk heeft geschreven: Het is inderdaad juist «dat bedoelde leidingen wel eigendom zijn van de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij», dat de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij, tweede appellante, dan ook thans niet betwist, noch betwisten kan dat zijzelf het vervoer doet en de overbrenging van de elektrische energie over het grondgebied van de gemeente Lombardsijde; dat derhalve wel duidelijk vaststaat dat in elk geval en in iedere hypothese het vervoer en de levering van de stroom door tweede appellante, de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij, aan eerste appellant, de Belgische Staat, geschiedt in strijd met de wet van 10 maart 1925 en bij miskenning van de rechten van concludante; dat geen beschikking de Staat ertoe machtigt aan een particulier — voortbrenger of niet-voortbrenger — elektrische energie te vervoeren op het grondgebied van een gemeente en dit destemin, waar dit zoals ter zake geschied, met het inzicht de stroom te verkopen en te verdelen op het grondgebied van deze zelfde gemeente; dat in dit laatste geval, zoals

hier ter zake, er niet alleen schending is van de artikelen 4 en 5 van de wet maar eveneens van artikel 10 a en d van de wet; dat hier nogmaals dient onderlijnd dat de gemeente Lombardsijde niet aangesloten is en geen deel uitmaakt van tweede appellante, de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij; dat appellanten zelfs geen reden van economische aard zouden kunnen aanvoeren, al is dit hier terzake niet dienend; dat inderdaad de kabel van concludante, waarbij de gemeente Lombardsijde wel is aangesloten, zich ter plaatse bevindt; dat deze kabel zelfs een grotere doorsnede heeft dan de kabel van de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij, tweede appellante, dewelke destijds eenvoudig een kabel er naast heeft geplaatst», middel aangehaald en gepreciseerd in haar bijkomende conclusies in hoger beroep, noch op het middel dat tweede eiseres in gelijkaardige woorden deed gelden in haar conclusies in hoger beroep,

zodat het arrest niet wettelijk gemotiveerd is (schending van de in het middel aangeduide bepalingen en inzonderheid artikel 97 van de Grondwet);

het derde, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, inzonderheid lid 4, 4, inzonderheid lid 1, 5, inzonderheid leden 2 en 3, 6, 11, 13 en 21 van de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening, van het enig artikel van de wet van 17 januari 1938, tot regeling van het gebruik door de openbare besturen, de verenigingen van gemeenten en de concessiehouders van openbare diensten of van diensten van openbaar nut, van de openbare domeinen van de Staat, van de provinciën en van de gemeenten, voor het aanleggen en het onderhouden van leidingen en inzonderheid van gas- en waterleidingen, van de artikelen 1382, 1383, 1384 van het burgerlijk wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest, om het vonnis «a quo» te wijzigen en de vorderingen van de eiseressen niet gegrond te verklaren hierop steunt dat: «geïntimeerden hun vorderingen vooral steunen op een monopolie welke hun door artikel 5 der wet van 10 maart 1925 zou vergund worden; dat dit monopolie echter niet tegenstelbaar is aan de Belgische Staat wegens hierboven genoemde redenen; dat artikel 6 en 11 dezer wet, hun dit monopolie evenmin verschafft; dat de aangehaalde wetteksten enkel gewag maken van een monopolie tegenover «partikulieren» die leveringen van categorie A vervoeren»; dat de Belgische Staat dan toch zeker geen «partikulier» is; dat wanneer bedoelde aankoop en levering van stroom buiten elk monopolie valt, er dan geen enkel recht in hoofde van de gemeente Lombardsijde of de Inelgas gekrenkt wordt, wanneer de Belgische Staat zich bij de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij bedient; dat vermits leveringen aan de Belgische Staat buiten het monopolium van gemeente Lombardsijde en Inelgas vallen, men zich inderdaad tevergeefs afvraagt waarom een andere Intercommunale Vereniging zoals de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij dergelijke leveringen aan de Belgische Staat niet zou mogen verrichten zo dit slechts bijkomstig geschiedt»;

terwijl, luidens de artikelen 3, inzonderheid lid 4, 5, inzonderheid lid 2 en 3, en 6 van de wet van 10 maart 1925, de gemeenten en de verenigingen van gemeenten het uitsluitend recht hebben op hun grondgebied de leveringen van elektrische energie van de categorie A te bezorgen,

terwijl dat uitsluitend recht ook jegens de Staat bestaat, met de enkele uitzondering van de rechten welke deze laatste in artikel 4 van de wet put,

terwijl ten deze, de litigieuze leveringen alle tot de categorie A behoren en de toepassingsvoorwaarden van artikel 4 niet vervuld zijn, daar de Staat de elektrische

energie aankoopt bij de eerste verweerster die geen voortbrenger is en deze elektrische energie niet zelf vervoert,

terwijl dus, het arrest, door te beslissen «dat wanneer bedoelde aankoop en levering van stroom buiten elk monopolie valt, er dan geen enkel recht in hoofde van de gemeente Lombardsijde of de Inelgas gekrenkt wordt, wanneer de Belgische Staat zich bij een West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij bedient», de in het middel aangeduide bepalingen geschonden heeft en inzonderheid de artikelen 3, inzonderheid lid 4, 5, inzonderheid leden 2 en 3, en 6 van de wet van 10 maart 1925;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden arrest en uit de regelmatig aan het Hof overgelegde stukken blijkt, dat de Belgische Staat op het grondgebied van de gemeente Lombardsijde militaire installaties aangelegd heeft, die van elektrische energie worden voorzien door de intercommunale maatschappij «West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij», welke deze energie niet zelf voortbrengt; dat de gemeente Lombardsijde aan deze maatschappij vreemd is; dat zij aangesloten is bij de «Intercommunale Electriciteits- en Gasmaatschappij»;

Overwegende dat, krachtens artikel 108, 2°, lid 2, van de Grondwet, verscheidene gemeenten zich onder de voorwaarden en op deze wijze, bij de wet te bepalen, mogen verenigen om zaken van gemeentelijk belang gemeenschappelijk te regelen en te beheren;

Dat de rechten en verplichtingen van de intercommunale verenigingen beheerst worden door de wet van 1 maart 1922, waarvan artikel 1 de gemeenten machtigt zich te verenigen «voor zaken van een wel bepaald gemeentelijk belang»;

Overwegende dat het aan de wetgever behoort te bepalen wat van gemeentelijk belang is;

Overwegende dat krachtens artikel 3, lid 2, van titel XI van het decreet van 16-24 augustus 1790, de openbare verplichting bij de inwerkingtreding van de wet van 1 maart 1922 een van de «uitsluitend gemeentelijke... belangen» was, bedoeld in artikel 31 van de Grondwet;

Overwegende dat de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening door tevens aan de Staat rechten toe te kennen welke zij bepaalt, beslist dat de openbare verlichting door middel van de productie of de verkoop van elektrische energie ook tot het algemeen belang behoort;

Overwegende dat de rechten van de Staat, wat betreft de leveringen van elektrische energie van categorie A, bepaald wordt door lid 1 van artikel 4 van de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening;

Dat naar luid van deze bepaling, de Staat het recht heeft fabrieken voor de voortbrengst van elektrische energie van categorie A, alsmede lijnen en netten voor het vervoer dezer energie naar de inrichtingen en diensten door hem beheerd, in te richten en in bedrijf te nemen; dat hij eveneens het vervoer mag bewerkstelligen van de energie welke hij bij andere voortbrengers aankoopt om evenbedoelde inrichtingen en diensten van elektrische energie te voorzien;

Overwegende dat de door lid 1 van artikel 4 van de wet van 10 maart 1925 aan de Staat toegekende rechten dus alleen betrekking hebben op de energie, voortgebracht in de door hem ingerichte of in bedrijf genomen fabrieken, of op de energie die hij van andere voortbrengers koopt; dat de Staat om de door hem beheerde inrichtingen en diensten te voorzien het vervoer niet mag bewerkstelligen van de energie die hij van anderen dan voortbrengers zou hebben gekocht;

Overwegende dat verweerder, daar hij niet zelf de elektrische energie langs een regie om voortbrengt, en daar hij niet van een voortbrenger de elektrische energie gekocht heeft, die vervoerd is om zijn op het grondgebied van Lombardsijde gelegen installaties te voorzien, zich niet mag beroepen op artikel 4 van de wet van 10 maart 1925;

Overwegende dat krachtens artikel 6 van deze wet, de gemeenten het recht hebben zich te verenigen zoals voorzien is door de wet van 1 maart 1922, om fabrieken tot voortbrenging van elektrische energie op te richten voor de bezorging en de verkoop van stroom, maar dat zij deze stroom slechts op hun eigen grondgebied mogen bezorgen of verkopen;

Overwegende, derhalve, dat de West-Vlaamse Electriciteitsmaatschappij het recht niet heeft de elektrische stroom te vervoeren over het grondgebied van de gemeente Lombardsijde, die niet tot deze intercommunale vereniging behoort, om hem aan de Staat bij de ingang van de op het grondgebied van evengenoemde gemeente aangelegde militaire installaties te leveren;

Dat de middelen gegrond zijn;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders tot de kosten;

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 28 januari 1964.

Voorzitter: M. Mast.

Raadsheren: M.M. Mees en Adriaens.

Substituut-auditeur-generaal: M. Lenaerts.

Advokaat: Mr. Verougstraete.

Gebrekkigen en verminkten. — Begrip vrijwillige verminking.

Een vrijwillige verminking, die het recht op tegemoetkoming uitsluit, veronderstelt een verminking die het gevolg is van een vrijwillig misdrijf ten gevolge waarvan men tot een criminele straf of correctionele gevangenisstraf wordt veroordeeld, of een vrijwillig toegebracht lichamelijke letsel.

Zulks is niet het geval wanneer men zich vrijwillig heeft geplaatst in de omstandigheden waarin het letsel hem werd toegebracht, nl. de vrijwillige deelname aan de Spaanse burgeroorlog.

Puttemans t./ Belgische Staat (Minister van Sociale Voorzorg).

Arrest nr. 10.401

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing d.d. 8 februari 1963 waarbij de commissie van beroep voor tegemoetkomingen aan de gebrekkigen, verminkten, blinden, doven en stommen, de door verzoeker aangevraagde tegemoetkoming weigert;

Overwegende dat verzoeker tijdens de Spaanse burgeroorlog, waaraan hij als vrijwilliger deelnam, verminkt werd; dat hij op 11 augustus 1961 een aanvraag indiende strekkende tot het bekomen van een tegemoet-

koming aan gebrekkigen en verminkten; dat die aanvraag op 23 februari 1962 door de Minister van Sociale Voorzorg werd afgewezen; dat de bestreden beslissing op beroep van verzoeker werd genomen; dat die beslissing steunt op de considerans: dat de personen die vrijwillig in Spanje hebben gevochten en gebrekkig terugkeerden, dienen uitgesloten te worden van het genot van de tegemoetkoming, krachtens artikel 2, alinea 2, van de gecoördineerde wetten betreffende de gebrekkigen en verminkten, waarbij wordt bepaald dat de personen, die gebrekkig, verminkt of kreupel zijn, hetzij vrijwillig, hetzij ingevolge een vrijwillig misdrijf ten gevolge waarvan zij tot een criminele straf of tot een correctionele gevangenisstraf werden veroordeeld, geen aanspraak kunnen maken op het voordeel voorzien bij artikel 1 van de gecoördineerde wetten betreffende de gebrekkigen en verminkten;

Overwegende dat verzoeker aanvoert dat de commissie van beroep, artikel 2, alinea 2, van de gecoördineerde wetten betreffende gebrekkigen en verminkten verkeerd toepast; dat hij betoogt dat zij de term «vrijwillig» verkeerd interpreteert wijl die term slechts de betekenis kan hebben die het Strafwetboek er aan geeft en dat hij derhalve het opzet impliceert;

Overwegende dat artikel 2, 2°, van de bij koninklijk besluit van 3 februari 1961 gecoördineerde wetten betreffende de gebrekkigen en verminkten, bepaalt: «Kunnen geen aanspraak maken op het voordeel van de in artikel 1 bedoelde tegemoetkomingen: ... 2° de personen, gebrekkig, verminkt, of kreupel geworden, hetzij vrijwillig, hetzij ingevolge een vrijwillig misdrijf ten gevolge waarvan zij tot een criminele straf of tot een correctionele gevangenisstraf werden veroordeeld»;

Overwegende dat de commissie van beroep niet vaststelt dat verzoeker verminkt is geworden ingevolge een vrijwillig misdrijf ten gevolge waarvan hij tot een criminele straf of tot een correctionele gevangenisstraf werd veroordeeld; dat zij evenmin vaststelt dat hij zich het lichamelijk letsel wegens hetwelk hij de tegemoetkoming vraagt, vrijwillig heeft toegebracht of doen toebrengen, dat wat betreft het eerste geval bedoeld in de geciteerde bepaling de wetgever duidelijk stelt dat om van het recht op tegemoetkoming te worden uitgesloten, de betrokkene vrijwillig gebrekkig moet zijn geworden; dat niet kan volstaan met de vaststelling dat deze zich, zoals terzake vrijwillig heeft geplaatst in de omstandigheden waarin het letsel hem werd toegebracht; dat hieruit volgt dat de bestreden beslissing de wet verkeerd toepast.

Besluit :

Artikel 1: De beslissing d.d. 8 februari 1963 van de commissie van beroep voor tegemoetkomingen aan de gebrekkigen, verminkten, blinden, doven en stommen is vernietigd.

Artikel 2. Dit arrest zal in de registers van bovenvermelde commissie worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. De zaak wordt verwezen naar de commissie van beroep voor tegemoetkomingen aan de gebrekkigen, verminkten, blinden, doven en stommen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 8 januari 1964.

Voorzitter : M. Holvoet.

Raadsheren : M.M. Screvens en Grenez.

Advokaat-generaal : M. Smets.

Advokaten : Mrs. P. Theunis en P. Valvekens.

Schadevergoeding. — Gerechtelijk kontrakt. — Vorming. — Invloed.

Als de burgerlijke partij besluiten zonder enig voorbehoud neemt, de betichte deze besluiten beantwoordt en een tussenvonnissen uitgesproken wordt, is het gerechtelijk kontrakt gevormd, met het gevolg dat de eis van de burgerlijke partij definitief bepaald wordt.

Verstreken Celine en Clercx Frieda t/ Bens Franciscus.

I. *Eis van de burgerlijke partij Verstreken Celine in eigen naam :*

Overwegende dat het jaarlijks netto-inkomen van wijlen Clercx Joannes, op 89.842 F door de deskundige bepaald als redelijk voorkomt;

Dat in tegenstrijd met de beweringen van Bens Franciscus dit bedrag berekend werd op objectieve en oordeelkundige elementen en getoetst werd aan de werkelijke materiële toestand van het gezin;

Overwegende dat rekening gehouden met de samenstelling van het gezin, het inkomen en de leeftijd van het slachtoffer, de afhouding wegens eigen onderhoud op 30 % dient bepaald te worden, zodat het jaarlijks verlies van de naastbestaanden 62.890 F bedraagt;

Dat de lucratieve overleving van het slachtoffer 17½ jaar zijnde op het ogenblik van het ongeval het verlies aan inkomen terecht op 750.278 F vastgesteld werd;

Overwegende nochtans dat dit verlies aan inkomen op 697.905 F door de burgerlijke partij bepaald werd, zonder enig voorbehoud, in de besluiten die ze regelmatig genomen heeft op 5 oktober 1961, datum van haar aanstelling (stuk 23); dat de besluiten van de betichte in verband hiermede op dezelfde datum genomen werden; dat het vonnis van 26 oktober 1961 hierover uitgesproken heeft;

Overwegende dat het gerechtelijk kontrakt derhalve op dat tijdsperk gevormd is geweest (Répertoire Pratique du Droit Belge, verbo Contrat judiciaire, nummers 70 à 73), met het gevolg dat de eis van de burgerlijke partij definitief bepaald werd (Répertoire pratique du Droit belge, verbo Demande nouvelle, nummers 95 en 96);

Overwegende dat het hier niet gaat om een materiële vergissing; dat de schade op het ogenblik van de besluiten van 5 oktober 1961 vaststond en sindsdien niet verergerde;

Overwegende dienvolgens dat de eis van de burgerlijke partij niet mag worden verhoogd en de aanvankelijke eis van 697.905 F niet mag te boven gaan; dat hij niet ontvankelijk is in de mate waarin hij dit bedrag overschrijdt;

Overwegende dat over de morele schade van deze burgerlijke partij naar behoren werd beslist alsmede over de bijkomende kosten;

Overwegende dat aan deze partij toekomt: 697.905 frank + 100.000 frank + 2.076 frank + 3.000 frank + 1.500 frank = 804.481 frank;

Overwegende dat op 20 of 23 oktober 1963 een provisie van 500.000 F vrijwillig aan de burgerlijke partij betaald werd, zodat het nog verschuldigd bedrag is: 804.481 F — 500.000 F, hetzij 304.481 F;

Overwegende dat de vergoedende intresten op het totaal bedrag der schadevergoeding verschuldigd zijn sinds de datum van het ongeval, datum waarop de schuld verwezenlijkt werd, met inachtneming van de betaalde provisie op de datum waarop ze betaald werd;

Dat inderdaad deze provisie de schuld van Bens Franciscus slechts vermindert sinds deze laatste datum;

Dat de burgerlijke partij hieromtrent geen voorbehoud diende te maken;

Dat, gezien de datum waarop de provisie betaald werd (20 of 23 oktober 1961), uit de besluiten van 5 oktober 1961 evenmin kan worden afgeleid dat de burgerlijke partij aan deze intresten zou verzaakt hebben; dat het voorkomt dat ze alleen melding heeft willen maken van een afkorting die haar aangekondigd was;

II. Eisen van de burgerlijke partij Verstreken Celine qualitate qua en van de burgerlijke partij Clerckx Frieda :

Overwegende dat de morele schade op 50.000 F dient bepaald voor ieder der kinderen;

Om deze redenen :

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de wetsbepalingen aangehaald in het bestreden vonnis alsook op artikels : 211 van het Wetboek van Strafvordering; 24 van de wet van 15 juni 1935; ter zitting aangeduid door de heer voorzitter;

Alle verdere of meer omvattende conclusies van de hand wijzende als ongegrond;

Geeft akte aan de burgerlijke partij Clerckx Frieda, van haar herneming van geding;

Ontvangt het beroep alsmede de incidentele beroepen;

Doet het bestreden vonnis te niet;

Opnieuw beslissende :

veroordeelt Bens Franciscus te betalen :

.....

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 25 maart 1964.

Voorzitter : M. E. Verougstraete.

Raadsheren : M.M. Le Fevere de ten Hove en Janssens.

Advokaat-generaal : M. Bonte.

Advokaten : Mrs. Debergh, Melis en Truyens.

Vennootschappenrecht. — Ontbinding door vereniging van alle aandelen in één hand. — Bewijs. — Geveinsde akte. — Oneerlijke mededinging. — Eigenaam in de naam van een vennootschap.

Een vennootschap is van rechtswege ontbonden door de vereniging van alle aandelen in één hand.

Wanneer men de vereniging van alle aandelen in één hand wil bewijzen door te beweren dat 7 van de 8 personen, die in een akte verschenen stromannen zijn, werpt men de geveinsdheid van die akte op. De vordering tot verklaring van geveinsdheid kan alleen beogen de toestand in zijn werkelijkheid te herstellen.

De vennootschap is een derde ten overstaan van de overeenkomsten tussen aandeelhouders en de overnemers van aandelen en mag bewijzen dat de cessie en retrocessie van de aandelen slechts een rechtsfiguur is en dat de affectio societatis is blijven bestaan tussen de oorspronkelijke aandeelhouders.

Om het bewijs te leveren van de vereniging van alle aandelen in één hand, moet men ook met zeker-

heid bewijzen dat de stromannen zijn opgetreden voor rekening van de enige overblijvende aandeelhouder.

Wanneer het verwarringstichtend is, dat een naamloze vennootschap in haar naam handelsprospekte, publiciteit en verpakking een eigenaam gebruikt, die reeds eerder aldus door een andere naamloze vennootschap wordt gebruikt, is zulks een daad van oneerlijke mededinging, waaraan de voorzitter van de rechtbank van koophandel bevoegd is een einde te stellen overeenkomstig het K.B. van 23-12-1934. Zulks is eveneens het geval voor een verkorting afgeleid van die naam, die ook door de eerste vennootschap wordt gebruikt in de benaming harer produkten.

Het namaken van premiebons is eveneens een daad van oneerlijke mededinging, daar de premiebons in casu wel niet zichtbaar zijn bij de aankoop, maar toch een vorm van verkoops promotie zijn na de eerste verkoop.

Eurogema Mariman t./ Molens Mariman Veevoederfabriek

Gezien de stukken, o.m. de grosse van het aangevochten bevelschrift verleend door de Voorzitter der rechtbank van koophandel te Sint-Niklaas in dato 6 mei 1963;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar tijd en vorm;

Zogezegde nietigheid der dagvaarding :

Overwegende dat volgens appellante de NV. Molens Mariman Veevoederfabriek een ontbonden vennootschap is, nu al haar aandelen zogezegd in handen zijn geweest van één enkele eigenares, nl. de Samenwerkende Vennootschap der Maalderijnijverheid; dat appellante deze bewering steunt op de meldingen van een notariële akte dd. 2.10.1953, zijnde het proces-verbaal van een buitengewone algemene vergadering van de N.V. Mariman;

dat in deze akte als «aandeelhouders welke, volgens afgelegde verklaringen, volkomenheid der titels bezitten» verschijnen : S.V. der Maalderijnijverheid als «eigenares van 4.735 aandelen» en zes personen als eigenaar ieder van één aandeel; dat volgens appellante onder deze laatste zes personen geen affectio societatis bestond, wijl ze slechts als stromannen voor de eerste en enige aandeelhouster in de akte optraden;

Overwegende dat de geldigheid van deze akte buiten de onderhavige betwisting valt; dat appellante trouwens verklaart dat «de geldigheid van het op 2.10.1953 besliste... onbesproken blijft» alsmede dat zij «uit de akte van 2.10.1953 alleen de samentrekking van al de aandelen der N.V. Molens Mariman-Veevoederfabriek in één enkele hand afleidt»;

Overwegende dat volgens de aanduidingen van de kwestieuze akte de aandelen niet aan één enkele doch aan zeven aandeelhouders toebehoorden; dat bijgevolg appellante, die de rechtzinnigheid van deze vermeldingen betwist, spijt haar ontkenning, wèl de geveinsdheid van de akte, althans wat betreft de hoedanigheid der verschijnende partijen, inroept;

Overwegende dat er weinig twijfel bestaat dat de bedoelde zes personen geen eigenaars waren van ieder één aandeel; dat alles erop wijst dat ze wel als figuranten zijn opgetreden (het gaat om vier bedienden en twee advokaten van de S.V.);

Overwegende dat echter niet is bewezen dat ze verschenen zijn als stromannen voor de S.V. in plaats van voor personen van de groep voor rekening van de-

welke de S.V., zorgezegd als «aankoopster» der aandelen, was opgetreden in de eerste onderhandse akte dd. 30.6.1953 waarover hieronder verder wordt uitgeweid; dat reeds om die reden de door appellanten opgeworpen exceptie faalt; dat immers, indien deze zes personen in de akte verschenen zijn als stromannen voor anderen dan de S.V., meteen hieruit zou blijken dat er, benevens de S.V. nog andere dragers van aandelen waren, van wie niet bewezen noch voorgehouden wordt dat ze de «affectio societatis» niet bezaten;

Overwegende dat deze exceptie om een tweede reden ongegrond is;

Overwegende dat, zoals de eerste rechter overwoog, de exceptie strekkende tot de verklaring van het fictief karakter van de melding van de aandeelhouder in de akte dd. 2.10.1953, alleen kan beogen de toestand in zijn werkelijkheid te herstellen;

Overwegende dat de twee onderhandse akten dd. 30 juni 1953 aangegaan tussen, enerzijds, de aandeelhouders Odilon Frans Mariman en consoorten en, anderzijds, de S.V. der Maalderijnijverheid, handelend zo in eigen naam als voor een groep personen waarvoor ze zich sterk maakte, tot doel hadden de N.V. Molens Mariman ertoe te brengen haar maatschappelijk doel te verzaken in zover het betref het malen van granen bestemd voor menselijke voeding; dat de twee akten betiteld werden, respectievelijk «Contrat de cession de titres» en «contrat de rétrocession de titres»; dat in de tussenperiode tussen de zorgezegde verkoop en de zorgezegde wederverkoop der aandelen, zekere maatregelen moesten worden genomen, o.m. enerzijds, de afbraak van een deel der machines van de vennootschap en de vestiging van de erfdienstbaarheid bepaald in art. 5 van de tweede akte, anderzijds, de verhoging met 8.000.000 F van het kapitaal der vennootschap, door de S.V. der Maalderijnijverheid te verwezenlijken;

Overwegende dat uit de onderhandse akten blijkt dat gedurende de periode te verlopen tussen de zorgezegde cessie en de zg. retrocessie van aandelen, nl. vanaf 1.7.1953 tot uiterlijk 31.12.1953, de vennootschap haar nog toegelaten werkzaamheden zou voortzetten in de volgende voorwaarden:

1) met het vroeger leidend personeel en onder het bestuur van de vroegere beheerraad, voor zoveel hij door de S.V. niet wordt afgezet (recht tot afzetting welk de S.V. zich blijkbaar slechts had voorbehouden voor het geval dat de beheerraad de in de akten aangegeven verbintenissen niet stipt zou naleven),

2) uitsluitend ten bate en ten laste van de partijen Odilon-Frans Mariman en consoorten (de retrocessie moest uiterlijk op 31.12.1953 voltrokken worden, hetzij vóór het einde van het lopende boekjaar, waaruit volgt dat de eerste gebeurlijke dividend-uitkering aan Odilon-Frans Mariman en consoorten zou tegoed komen; (zie akte wijziging van de statuten dd. 19.1.1948);

Overwegende dat uit het voorgaande blijkt dat de zorgezegde cessionarissen der aandelen geenszins met affectio societatis konden bezield zijn, vermits ze geen het minste profijt konden halen uit de activiteit van de N.V., waarvan ze daarenboven het bestuur niet hadden; dat deze affectio societatis integendeel steeds is blijven bestaan onder de consorten Mariman, op risico en ten bate van wie de N.V. haar activiteiten voortzette;

Overwegende bijgevolg dat uit de verschillende bepalingen van de twee onderhandse akten met volstrekte rechtszekerheid mag worden afgeleid dat er van een werkelijke cessie en retrocessie der aandelen geen

spraak kon zijn; dat de affectio societatis steeds bij de consorten Mariman is gebleven en dat de zorgezegde verkoop en wederverkoop niets anders is geweest dan de rechtsfiguur aangewend uitsluitend met het doel aan de SV der Maalderijnijverheid de machten te geven om, zonder mogelijke hinder vanwege de consorten Mariman of vanwege de N.V., de stipte uitvoering van al de verbintenissen bevat in de onderhandse akten dd. 30.6.1953 door te drijven; dat de S.V. der Maalderijnijverheid en haar groep derhalve nooit de werkelijke aandeelhouders van de N.V. zijn geweest;

Overwegende dat vergeefs wordt opgeworpen dat het aan geïntimeerde niet is toegelaten de inhoud van de twee onderhandse akten te betwisten, zelfs niet op grond van tegenbrieven (art. 1321 BW.); dat, vooreerst geïntimeerde, de N.V. Molens Mariman-Veevoederfabriek, een derde is tegenover de zorgezegde verkoop en wederverkoop, dewelke aangegaan werd niet tussen haar en de S.V. en haar groep maar tussen de aandeelhouders Odilon-Frans Mariman en consorten en de S.V. en haar groep (geïntimeerde is weliswaar in de tweede onderhandse akte tussengekomen, doch uitsluitend om de verbintenissen in verband met het stopzetten van een deel van haar activiteit op zich te nemen; ze bleef integendeel volledig vreemd aan de overeenkomsten betreffende de verhandeling der aandelen); dat, voorts de geveinsdheid van de zorgezegde verkoop en wederverkoop spruit uit de ontleding van de bedingen van de akten zelve; dat de werkelijke draagwijdte van een contract bepaald wordt minder door de letterlijke betekenis van de erin gebruikte rechtstermen dan door de werkelijke toedracht der aangegeven verbintenissen;

Overwegende dat appellante bijgevolg het beweerd feit dat de bedoelde aandelen aan één enkele aandeelhouder hebben toebehoord geenszins heeft bewezen dat de exceptie van nietigheid der dagvaarding faalt en de eis ontvankelijk is;

Ten gronde :

Gebruik van de naam Mariman en van de verkorting Mar :

Overwegende dat het aan de stichters van een naamloze vennootschap in principe niet altijd verboden is de naam van een der oprichters in de benaming van de vennootschap te gebruiken; dat echter, zoals appellante het toegeeft, als een daad van oneerlijke concurrentie gekenmerkt is het feit verwarring te stichten tussen een bestaand en een nieuw opgericht bedrijf; dat van aard is om deze verwarring te doen ontstaan het gebruik door een nieuw opgericht bedrijf van een naam die reeds tot de benaming van een gevestigde firma behoorde;

Overwegende dat dit gebruik in ieder geval verwarringstichtend moet zijn wanneer het, zoals in casu, gaat om twee naamloze vennootschappen die in dezelfde stad hetzelfde bedrijf uitoefenen; dat, zoals de eerste rechter overwoog, de naam Mariman in de benaming van geïntimeerde een overwegende rol speelt tegenover de cliënten; dat het geen twijfel lijdt dat het deze naam is die in de ogen van de cliënteel de produkten van geïntimeerde kenschetst;

Overwegende dat deze beschouwing volstaat om als een daad van oneerlijke mededinging te bestempelen het gebruik door appellante van de naam Mariman, zo in haar handelsnaam als in de benoeming van haar produkten, in haar verpakkingen, in haar publiciteit en handelsprospectie; dat deze oneerlijke handelwijze valt onder de daden strijdig met de eerlijke gebruiken

van de handel, bedoeld in art. 1 en 2 van het K.B. nr. 55 dd. 23 december 1934, waaraan de voorzitter der handelsrechtbank bevoegd is een einde te stellen;

Overwegende dat het gebruik door appellante van de verkorting «Mar» als prefix of suffix of midden in de benaming van haar producten eveneens een daad van oneerlijke mededinging uitmaakt; dat het gebruik van deze verkorting van aard is om bij de cliënteel verwarring te stichten tussen de produkten van de twee vennootschappen; dat immers deze verkorting noodzakelijk moet doen denken dat het gaat om een produkt Mariman, des te meer waar, zoals in het aangevochten bevelschrift wordt aangehaald, deze verkorting ook in de benaming van produkten van geïntimeerde wordt gebruikt;

Overwegende dat het enig middel om aan de verwarring bij de cliënteel tussen de produkten van beide firma's een einde te stellen erin bestaat ieder gebruik van de naam Mariman en van de verkorting «Mar» aan appellante te verbieden, zoals door de eerste rechter werd gedaan; dat dit verbod vanzelfsprekend de directeurs van appellante met naam Mariman het recht niet ontnemt hun persoonlijke naam te gebruiken wanneer het niet gaat om de handelsbenaming der vennootschap, de naam harer producten, haar verpakkingen, haar publiciteit en prospectie;

Overwegende dat het beroep wat betreft het gebruik van de gezegde naam en verkorting dienvolgens ongegrond is; dat in de besluiten van appellante geen enkele gegronde opwerping tegen de beslissing van de eerste rechter wordt geformuleerd; dat de aangevochten beslissing niet steunt op de wetgeving op de fabrieks- en handelsmerken; dat deze beslissing geen steun vindt in de vergelijking van de afmeting en of van het uiterlijk voorkomen van de verpakkingen van de produkten van beide firma's, doch uitsluitend in het verwarringstichtend gebruik door appellante van de naam Mariman en van de verkorting «Mar»; dat ten slotte de omstandigheden die aanleiding gaven tot het stichten van het bedrijf van appellante ter zake onverschillig zijn, evenzeer als het feit dat er te Sint-Niklaas, zoals appellante beweert, nog een derde fabrikant met naam Mariman een gelijkaardig bedrijf zou uitoefenen;

Gebruik van premiebons :

Overwegende dat appellante niet afstrijdt dat de litigieuze premiebons veel gelijkenis vertoonden met de premiebons van geïntimeerde; dat appellante laat kennen dat om iedere verdere mogelijke verwarring te voorkomen ze thans opnieuw premiebons heeft laten drukken «waarvan de kleur, de vorm en ook de schikking gans anders is dan die van geïntimeerde»;

Overwegende dat appellante echter ten onrechte voorhoudt dat de gelijkenis tussen de premiebons die ze voordien gebruikte en deze van geïntimeerde van ondergeschikt belang is, nu de koper de in de pakken geborgen premiebons eerst na de aankoop te zien krijgt; dat deze opwerping niet steekhoudend is vermits de in de pakken gestoken premiebons precies dienen om de verdere verkoop van het produkt te bevorderen;

Overwegende dat het beroep dus ook wat dit punt betreft ongegrond is;

Om die redenen :

Het hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het beroep;

Verklaart het ongegrond en bevestigt het aangevochten bevelschrift in al zijn beschikkingen;

Veroordeelt appellante tot de kosten van de aanleg.

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van pleitbezorger Dubois, die ter rechtszitting van heden bevestigt het grootste deel ervan te hebben voorgeschoten.

Aldus uitgesproken in openbare terechtzitting van 25 maart 1964.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

Kortgeding. — 6 mei 1963.

Voorzitter : M. Van Havere.

Referendaris : M. Cloquet.

Advokaten : Mrs. Melis, Truyens en Debergh.

Vennootschappenrecht. — Ontbinding door vereniging van alle aandelen in één hand. — Bewijs. — Geveinsde akte. — Oneerlijke mededinging. — Eigenaam in de naam van een vennootschap.

Een vennootschap is van rechtswege ontbonden door de vereniging van alle aandelen in één hand.

Wanneer men de vereniging van alle aandelen in één hand wil bewijzen door te beweren dat 7 van de 8 personen, die in een akte verschenen stromannen zijn, werpt men de geveinsdheid van die akte op. De vordering tot verklaring van geveinsdheid kan alleen beogen de toestand in zijn werkelijkheid te herstellen.

De vennootschap is een derde ten overstaan van de overeenkomsten tussen aandeelhouders en de overnemers van aandelen en mag bewijzen dat de cessie en retrocessie van de aandelen slechts een rechtsfiguur is en dat de affectio societatis is blijven bestaan tussen de oorspronkelijke aandeelhouders.

Om het bewijs te leveren van de vereniging van alle aandelen in één hand, moet men ook met zekerheid bewijzen dat de stromannen zijn opgetreden voor rekening van de enige overblijvende aandeelhouder.

Wanneer het verwarringstichtend is, dat een naamloze vennootschap in haar naam, handelsproduktie, publiciteit en verpakking een eigenaam gebruikt, die reeds eerder aldus door een andere naamloze vennootschap wordt gebruikt, is zulks een daad van oneerlijke mededinging, waaraan de voorzitter van de rechtbank van koophandel bevoegd is een einde te stellen overeenkomstig het K.B. van 23-12-1934. Zulks is eveneens het geval voor een verkorting afgeleid van die naam, die ook door de eerste vennootschap wordt gebruikt in de benaming harer produkten.

Het namaken van premiebons is eveneens een daad van oneerlijke mededinging, daar de premiebons in casu wel niet zichtbaar zijn bij de aankoop, maar toch een vorm van verkoops promotie zijn na de eerste verkoop.

Molens Mariman - Veevoederfabriek t./
Eurogema - Mariman.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt verbod te

horen doen aan verweerster, bij toepassing van het Koninklijk Besluit van 23 december 1934,

1. gebruik te maken van de naam «Mariman» in haar handelsbenaming, in de naam van haar producten, in haar publiciteit, in haar schriftelijke en mondelinge handelsprospectie;

2. gebruik te maken van de letters MAR in de samenstelling der namen van de door haar te koop gesteld produkten,

3. gebruik te maken van de verpakking welke zij thans gebruikt voor de verkoop van haar duivenvoeder, en meer bepaald wat betreft de identieke vermeldingen als die welke voortkomen op het verpakkingsmateriaal van eiseres, inclusief de sluitlabel en de premiebons.

Overwegende dat verweerster de vordering niet ontvankelijk en niet gegrond noemt;

I. Wat betreft de exceptie van niet ontvankelijkheid :

Overwegende dat verweerster in de eerste plaats beweert dat eiseres een ontbonden vennootschap is;

dat eiseres aldus volgens verweerster opgehouden heeft te bestaan indien de vereffening volbracht is, en dat zij alleszins niet door haar beheerders doch door vereffenaars zou dienen in rechte te staan, indien de vereffening nog niet beëindigd is;

Overwegende dat verweerster haar bewering als zou de vennootschap ontbonden zijn, op de volgende redenering steunt;

dat de aandeelhouders van de N.V. «Molens-Mariman» te Sint-Niklaas hun aandelen hebben verkocht aan de S.V. «Maalderijnijverheid» met gelijktijdige belofte, vanwege gezegde N.V., dat dezelfde aandelen aan dezelfde aandeelhouders door de S.V. «Maalderijnijverheid» zouden terugverkocht worden nadat genoemde S.V. de benaming en het doel van de N.V. Molens-Mariman zou gewijzigd hebben derwijze de concurrentie van de firma Mariman uit te schakelen als maalderij van granen bestemd voor de menselijke voeding;

Overwegende dat verweerster de akte waarbij die wijziging van benaming en van doel gebeurde, een geveinsde akte heet, omdat er, in gezegde akte, benevens de S.V. «Maalderijnijverheid» nog acht personen verschijnen welke zij als loutere stromannen beschouwt, die niet bezielde waren met de minste «affectio societatis»;

Overwegende dat verweerster hieruit afleidt dat de S.V. «Maalderijnijverheid» al de aandelen in haar handen heeft verkregen met dit gevolg dat de N.V. «Molens Mariman» van rechtswege ontbonden is;

Overwegende dat dit laatste besluit van verweerster onjuist voorkomt;

Overwegende dat de geveinsdheid van de tussenkomst van fictieve aandeelhouders in een akte inderdaad alleen voor gevolg heeft dat de akte waarin gezegde aandeelhouders verschenen zijn een geveinsde akte is; dat de vordering of de exceptie strekkende tot de verklaring van het geveinsde karakter van een akte alleen kan beogen de toestand in haar werkelijkheid te herstellen (De Page, II, nr. 639, bl. 547, eerste lijnen);

Overwegende dat indien een vergadering door fictieve aandeelhouders gehouden wordt, de derden gerechtigd zijn te beweren dat de geveinsde beraadslagingen hun niet tegenstelbaar zijn (De Page, II, 640 - Van Rijn, I nr 321, bl. 224);

Overwegende dat verweerster de tegenstelbaarheid van de akte voor het geheel moet aanvaarden of verwerpen;

dat zij niet gerechtigd is te beweren dat een deel van de tegenover haar niet tegenstelbare akte met de werkelijkheid zou stroken en dat de S.V. «Maalderijnijverheid» werkelijk eigenares geworden is van al de aandelen van de N.V. «Molens Mariman»;

Overwegende dat indien verweerster zulks beweert zij hiervan het bewijs zou dienen voor te brengen en dit bewijs zou dienen te putten uit een andere akte dan de akte welke zij tegenover haar niet tegenstelbaar heet;

Overwegende dat zij dit bewijs niet voorlegt en dat het integendeel spruit uit de door eiseres bij haar dossier gevoegde overeenkomsten, dat heel de verrichting met de S.V. «Maalderijnijverheid» een fictieve verhandeling was, uitsluitend aangewend om de N.V. «Molens Mariman» ertoe te brengen aan haar maatschappelijk doel te verzaken, in zover dit deel erin bestond zaken te drijven in gemalen granen bestemd «voor de menselijke voeding»;

Overwegende dat waar verweerster aldus de geveinsde akte niet wil kennen, eiseres blijft bestaan volgens de vroegere akten die haar leven betreft en daarom geenszins als ontbonden dient beschouwd te worden;

II. Wat betreft de grond van de zaak :

A. De naam Mariman :

Overwegende dat de regelen betreffende het recht van iedere fysieke persoon, onder haar eigen naam handel te drijven, niet van toepassing zijn in zake van kapitaalvennootschappen;

Overwegende dat het gebruik van persoonsnamen in de benaming van een naamloze vennootschap in principe laakbaar is omdat hierdoor een verwarring kan gesticht worden nopens de aard van de vennootschap;

dat het nochtans door de Belgische rechtspraak aangenomen wordt dat de benaming van een naamloze vennootschap, de naam kan omvatten van de persoon die het bedrijf heeft gesticht en persoonlijk heeft uitgebaat vooraleer dit bedrijf in te brengen in de naamloze vennootschap die het bedrijf zal voortzetten;

Overwegende dat verweerster niet gerechtigd is de naam Mariman in haar benaming op te nemen waar zij geen reeds bestaand bedrijf voortzet, dat te voren door een fysieke persoon met naam Mariman uitgebaat was;

Overwegende dat wanneer de benaming van een naamloze vennootschap in de voorwaarden zoals hierboven, een persoonsnaam vermeldt, een andere vennootschap niet meer gerechtigd is diezelfde naam te gebruiken (Raadpl. R.P.D.B., V^o Sociétés anonymes, 26 - Van Rijn, I, nr 134 en nr 464);

Overwegende dat de naam Mariman in de benaming van eiseres de overwegende rol speelt tegenover de cliëntele;

zodat wanneer een andere firma diezelfde naam in haar eigen benaming insluit, de andere daarbij gevoegde woorden eveneens voor het publiek van minder belang zijn;

dat het aanwenden door verweerster, van de naam Mariman aan de cliëntele kan laten geloven dat zij een filiaal, een zustervennootschap of een bijhuis is van eiseres;

Overwegende dat het gebruik door verweerster van de naam des te meer een dergelijke verwarring kan stichten dat verweerster juist dezelfde handel drijft als eiseres en in dezelfde stad gevestigd is;

Overwegende dat die verwarring nog meer onvermijdelijk wordt wanneer men het gebruik van de

naam Mariman door verweerster beschouwt in het raam van het geheel van haar gedragingen zoals gezegde gedragingen hierna in het licht worden gesteld;

Overwegende dat het opvallend is dat verweerster in haar publiciteit de naam Mariman afzonderlijk gebruikt, d.i. totaal gescheiden van de woorden «Eurogema» en/of «gebroeders» waarop zij zich beroept om te beweren dat zij al het mogelijke heeft gedaan om elke verwarring te vermijden;

dat verweerster de naam Mariman afzonderlijk genomen, de eerste rol in haar publiciteit laat spelen;

Overwegende dat zij namelijk de naam Mariman gebruikt in grote letters en afzonderlijk van het woord Eurogema, op de voor- en achterkant van haar pakken duivenvoeder en op de etiket waarmede gezegde pakken gesloten worden;

dat wanneer verweerster het woord «Euromar» gebruikt zij tevens apart vermeldt «gebroeders F. & A. Mariman» alsof zij de opvolgster was van een vroeger bestaande firma gebroeders Mariman;

Overwegende dat verweerster ook apart als zijnde haar werkelijke firma op haar premiebons de benaming «Gebroeders Mariman Frères» aanbrengt, trouwens op dezelfde plaats waar eiseres haar benaming aanbrengt op haar eigen premiebons;

Overwegende dat verweerster omzendbrieven in omloop brengt uitgaande niet van de N.V. Eurogema - gebroeders Mariman, doch van de firma «Gebroeders Mariman - Euromar» welke verweerster met de firma «Molens Mariman» vergelijkt;

dat gezegde omzendbrieven gans besteed zijn aan een verklaring ertoe strekkende door het publiek te doen geloven dat al wat met Mariman iets te doen heeft thans de zaak van verweerster is geworden.

B. De verkorting Mar. :

Overwegende dat eiseres de eerste was om een reeks van haar produkten aan te duiden met namen stelselmatig samengesteld door enkele lettergrepen gevolgd door de lettergreep MAR, getrokken uit de naam Mariman («Albumar», «Elovamar», «Vitalmar» e.a.d.;

dat verweerster de verwarring sticht met de producten van eiseres met dezelfde kenschetsende lettergreep stelselmatig aan te wenden in de benaming van haar eigen producten («Euromar», «Marvomel», «Marvofok»);

C. Premiebons :

Overwegende dat verweerster, ook verwarring sticht tussen haar producten en de producten van eiseres, met gebruik te maken van premiebons die een slaafse imitatie zijn van de premiebons van eiseres;

Overwegende dat verweerster bij dezelfde drukker haar premiebons laat drukken met dezelfde letters op zelfde papier van juist hetzelfde formaat, dragende practisch een volkomen gelijke tekst op dezelfde wijze geschikt.

Om deze redenen,

Gelet op artikel 2 en 30 tot 42 der wet van 13 juni 1915, die nageleefd werden;

Hij, Edward Van Havere, plaatsvervangend Rechter der Rechtbank van Koophandel te St.-Niklaas, dienstdoende Voorzitter, bij gebrek aan titularis, en ondervoorzitter en oudere Rechters, allen wettig belet, zettelende zoals in Kortgeding, in openbare zitting, in het

kabinet van de voorzitter, in het gerechtsgebouw, Grote Markt 46 te St.-Niklaas-Waas, bijgestaan door André Cloquet, referendaris,

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond, dienvolgens verbiedt aan verweerster nog verder :

1) gebruik te maken van de naam «Mariman» of van de verkorting «MAR» in haar handelsbenaming, in de naam van haar producten, in haar verrichtingen van publiciteit, alsook in haar schriftelijke en mondelinge handelsprospectie;

2) gebruik te maken van de premiebons welke zij thans gebruikt, in onderhavige beslissing bedoeld als hebbende hetzelfde voorkomen als de premiebons welke eiseres reeds vroeger gebruikte;

Verwijst verweerster in de kosten van het geding.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Tijdens de afgelopen maanden werd een zeer drukke activiteit aan de dag gelegd door de leden en het bestuur van de Vlaamse Conferentie. Wij geven hieronder een overzicht van deze drukke periode.

31 januari 1964. *Mrs. M. Stasi en M. Blum, eerste en tweede secretaris van de «Conférence du Stage des Avocats à la Cour de Paris».*

Voor een nokvolle assisenzaal spraken beide jonge Franse stagiairs van de Parijse Balie. Onder de aanwezigen noteerden wij verschillende raadsheren van het Hof van Beroep te Brussel, magistraten van de Rechtbank van Eerste Aanleg, talrijke mandatarissen en afgezanten van consulaten. Allen waren onder de indruk van de welsprekendheid van deze meesters van het woord. In een taal die qua zuiverheid en rhetorische opbouw perfect was, brachten zij de toehoorders gedurende meer dan twee uur een betoog dat geen enkel ogenblik verslaptte.

Mr. Stasi evokeerde de figuur Pierre Masse, een advocaat zoals wij ons die in onze dromen voorstellen. Vrijwel niemand der aanwezigen kende Pierre Masse voordien en toch wist spreker ons deze figuur voor de ogen te roepen.

Van het ontroerend slotwoord zullen wij ons altijd de door Pierre Masse aan zijn Stafhouder geschreven brief herinneren.

Een totaal andere stijl en temperament werd ons gebracht door Mr. Blum. Humoristisch en vitaal, bruisend van enthousiasme voor zijn onderwerp had deze jonge confrater onmiddellijk de juiste toon te pakken toen hij «ce» maréchal Bazaine op het toneel bracht.

De obskure, sluwe en toch niet zó schuldige militair werd in het kader van een dekadente Franse politiek de aanleiding voor de zelfkritiek, gepaard gaande met een vleugje chauvinisme.

«Nous n'avons jamais perdu la guerre, on nous a toujours trahi.»

Graag zien wij dergelijke sprekers terug.

Het was zelfs niemand opgevallen dat zij dit jaar door de «Vlaamse» Conferentie waren uitgenodigd.

Een prachtige receptie aangeboden door voorzitter Jef Dyck, besloot deze avond.

* * *

Op 3 februari 1964 had naar jaarlijkse traditie de *worstensouper* plaats.

Dag der stagisten die, o ironie, dan ook in het duurste restaurant der stad plaats vindt.

Niet alleen de stagisten vinden die dag een uitlaatklep voor hun gewettigde kritiek en sarkastische toespelingen.

Meer en meer grijpen ook Stafhouder, Ere-Voorzitter en Voorzitter der Conferentie deze gelegenheid te baat om het nu eens « ronduit » te zeggen.

Mr. Dieryck zei dat hij zich voelde als Daniël in de leeuwenkuil, Mr. Victor vond dat niet vrouwe Justitia doch « de worst » het symbool van alle gerechtigheid moet zijn, Mr. Dyck parafraseerde Pol Van Ostayen en Gezelle.

De hoofdschotel echter, na het worst hors d'oeuvre, was de Stagistenrevue. Voor de gelegenheid traden zij met tien op, alle gevolgen trotserend debiteerden zij waarheden waarvan zelfs de ernstige confraters glimlachend moesten toegeven « dat er iets van aan was... ».

Aangevoerd door Delwaide Jr., gepatroneerd en beschermd door Dieryck Jr. zongen zij ook dit jaar heerlijk vals.

* * *

Op 21 februari sprak prokureur Sabbe in de Academie over kunstschilder Permeke (Reeds vroeger besproken door R.V.).

* * *

Op 12 maart was het de beurt aan onze confrater Mr. Ivo De Weerdt met « *De Vervlaamsing van het Bedrijfsleven* ».

Mr. De Weerdt legde de vinger op de wonde door in zijn betoog de onvolledigheid van de wet van 2-8-63 aan te tonen.

Een wet zonder sanctie is inderdaad onvolmaakt en heeft slechts onoplosbare incidenten tot gevolg.

In een zeer origineel betoog bespreek spreker deze tekortkomingen, hierbij toegevend dat desondanks een beslissende stap in de goede richting werd gezet.

Deze interessante avond werd besloten met een geanimeerd debat.

De stijl en de methode die gebruikt werden om een onderwerp in te leiden en de vergadering voor te leggen was bijzonder goed gekozen.

De vraag stelt zich of niet alle sprekers ten einde de volle aandacht van hun publiek voortdurend vast te houden, deze vlotte conversatietoon zouden moeten aannemen. Thans nam iedereen, zelfs zonder het te willen, als het ware actief deel aan de bespreking.

Graag zien wij deze spreker terug en met genoeg blikken wij terug naar deze « gezellige » avond.

* * *

Op 19 maart dronk de Vlaamse Conferentie melk.

Was het bedoeld als desintoxicatie of als antipode van een gedenkwaardig brouwerijbezoek ?

De *Inza-fabriek* begroette een voor de gelegenheid met gelatenheid bezwaard gezelschap.

Als « boetedoeners » bezochten wij een, qua zuiverheid en efficiency, uitstekend geleide industrie.

Opvallend hoe een fabriek die met laaggehouden maximumprijzen te kampen heeft deze problemen kan omzeilen door mechanisatie en personeelbeperking.

Een voordracht over de verhouding werknemer-werkgever, gehouden door de heer directeur besloot dit bezoek.

Beladen met talrijke melkprodukten trokken wij

huiswaarts met de bedenking « spijtig dat het maar melk was ».

* * *

Op 24 april sprak *Minister Fayat* in de Assisenzaal over « *Waarom nog een Vlaamse Beweging ?* ». Bijgewoond door talrijke personaliteiten waaronder de heer Gouverneur De Clerck, antwoordde *Minister Fayat* positief op deze vraag.

Wij moeten Vlaming zijn om Europeër te worden, zijn de vooruitziende woorden van Vermeylen. Het is thans zo ver.

In het Europa van morgen moeten wij de plaats bekleden die ons toekomt. Slechts door zijn taalautonomie veilig te stellen kan de Vlaming Europeër zijn.

Over dit zo dikwijls besproken thema deed Mr. Fayat persoonlijke bedenkingen kennen, die de bezadigde intellectuele Vlaming in hem naar voren bracht.

Luid toegejuicht toen hij zich tijdens zijn rede duidelijk voorstander van een Antwerpse Universiteit toonde, vervolgde spreker zijn klare en op geen enkel ogenblik verzwakkende uiteenzetting.

Waar voorzitter Dyck ons in zijn inleiding een spreker had aangekondigd, met de woorden van een Waals parlamentslid, als « flamand » in alle omstandigheden, bleek dit niet overdreven te zijn.

Een in alle oogpunten schitterende receptie besloot de avond.

E. L.

Conferentie der Jonge Balie te Tongeren

Voordracht van Mter F. Robijns, volksvertegenwoordiger over « *Probation in het Belgisch Strafrecht* ».

De zaal van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren was op 17 april i.l. weer eens extra gevuld door de talrijke opkomst van magistraten en advocaten, voor de voordracht die Meester Frans Robijns, advocaat aan de Tongerse balie en volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Tongeren-Maaseik zou geven. Als verslaggever van de Kamercommissie van Justitie, kon moeilijk een meer bevoegd spreker gevonden worden om ons in te lichten over de huidige stand van de wetsontwerpen op de probation; daarbij nog is zulks een uiterst actueel onderwerp daar dit systeem nog vóór het gerechtelijk verlov van juli 1964 in onze rechtbanken van toepassing zal zijn.

Talrijke prominenten waren aanwezig; de heer Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Luik had zich laten vertegenwoordigen door de heer Voorzitter L. Ulrix. Verder noteerde men de aanwezigheid van de heer Voorzitter Goffinet en raadsheer Alsteens van het Hof van Beroep samen met verschillende korps-oversten, magistraten en ere-magistraten van de arrondissementen Tongeren en Hasselt, onder dewelke de heer Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Hasselt de heer Kranzen.

De Voorzitter van de Jonge Balie, Mter Emile Jagneau stelde de spreker aan de vergadering voor en wees op de talrijke activiteiten die Meester Robijns in en buiten de balie met ere waarneemt. Hij is nog een van de weinige parlementairen die zich hoofdzakelijk met « wetgevende arbeid » in de werkelijke zin van het woord bezig houdt. Vele wetsvoorstellen zijn aan zijn initiatief te danken; hij treedt herhaaldelijk als verslaggever op in de Commissie van Justitie voor

belangrijke wetten, en is zelfs als parlementair actief op Benelux- en Europees plan.

Meester Robijns neemt dan het woord en herinnert bondig aan de doelstellingen van de « probatie » : de reclassering van de delinkwent bevorderen, en zoveel mogelijk de gevolgen van de veroordeling milderer voor zijn familie, die dikwijls het eerste onschuldig slachtoffer is.

Reeds in 1947 kwam in onze wetgeving een aanzienlijke uitbreiding van de mogelijkheden voor voorwaardelijke veroordeling. In 1948 komt dan een eerste parlementair voorstel, dat echter in dezelfde geest, alleen betrekking had op probatie voor veroordeelden, die een voorwaardelijke straf konden oplopen. De basis van het huidig wetsontwerp dateert feitelijk uit de jaren 1956-1957, en werd door de Kamercommissie van Justitie uitgebreid tot het opschorten van de uitspraak van de veroordeling zelf. Dit zou dan mogelijk worden in elk stadium van de strafrechtelijke procedure vanaf de onderzoeksrechtsmacht tot bij de behandeling ten gronde voor het Hof van Beroep toe. De Senaat had op gebied van probatie nog bredere opvattingen, zodat na een gezamenlijke vergadering van de commissies van Kamer en Senaat, op een definitieve tekst overeenstemming bereikt werd. De spreker is op dit ogenblik bezig met het opstellen van een laatste parlementair verslag, dat de tekst van de wet definitief zal opstellen. Het valt te voorzien dat de wet tegen half juni 1964 in het Belgisch Staatsblad zal gepubliceerd worden, daar de verdere behandeling in het Parlement waarschijnlijk weinig tegenkanting zal ontmoeten.

In de wet dient onderscheid gemaakt te worden tussen de term « opschorting », die betekent dat de uitspraak van de veroordeling achterwege blijft, en anderszijds de term « uitstel » die alleen zal slaan op het niet ten uitvoerleggen van de straf, die uitgesproken werd. Wanneer aan een van deze beide maatregelen tot op de proefstelling bijzondere voorwaarden worden verbonden, zal men spreken van « probatie-opschorting » of « probatie-uitstel » ; zoniet van « gewone opschorting » of « gewoon uitstel ».

1. Maatschappelijke enquête.

De hoeksteen van de nieuwe wetgeving zal de maatschappelijke enquête zijn over het milieu en de persoonlijkheid van de verdachte. Zij wordt met het oog op een mogelijke probatie, op verzoek van verdachte of met zijn instemming, bevolen door het Openbaar Ministerie — behalve de Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de politierechtbank — of door de onderzoeksrechter, de onderzoeks- of vonnisgerechten, met uitzondering van assisenhof en politierechtbank.

Noodzakelijkerwijze zal zij veel gelijkenis vertonen met het moraliteitsonderzoek dat thans ook dikwijls plaats vindt. In de toekomst wordt deze taak niet meer door politie of rijkswacht uitgevoerd maar door een sociale assistent, de « probatie-assistent », hetgeen een nieuwe functie zal zijn.

2. Opschorting van de uitspraak van de veroordeling.

Deze mag bevolen worden door elke rechtsmacht, behalve de politierechtbank en het assisenhof, mits het accoord van de verdachte. Dit mag zowel van ambtswege geschieden als op vordering van het Openbaar Ministerie of op aanvraag van de verdachte. Opschorting is ook mogelijk voor de militaire rechtsmachten ; zij is echter uitgesloten bij fiscale misdrijven.

De wet zal volgende voorwaarden stellen : a) de verdachte mag geen voorgaande criminele straf noch cor-

rectionele hoofdgevangenisstraf van meer dan één maand opgelopen hebben ; b) de te voorziene hoofdstraf mag niet meer dan twee jaar gevangenis bedragen. Dit is dus niet de in het Strafwetboek gestelde straf, doch wel deze die de rechter in het bepaald concreet geval meent niet te zullen moeten overschrijden bij de straf-toemeting. Het is dus een louter subjectieve voorwaarde. c) de telastelegging zal vooraf moeten bewezen verklaard zijn.

De duur der opschorting kan minimum één jaar bedragen en maximum vijf jaar, te rekenen vanaf de datum van de beslissing die de opschorting gelast. Indien de opschorting niet herroepen wordt, gaat door het verloop van die termijn het recht tot vervolgen eveneens verjaren. De specifieke verjaring van de publieke vordering wordt eveneens volledig uitgeschakeld vanaf de dag dat de beslissing die de opschorting toestond, kracht van gewijsde bekomen heeft.

Opschorting dient steeds gelast te worden in een gemotiveerde beslissing van een onderzoeks- of vonnisgerecht. Wanneer de beslissing door de raadkamer genomen wordt, geschiedt de behandeling met gesloten deuren en volgt alleen de uitspraak in openbare zitting. Tot nu toe stond de raadkamer in algemene regel bij het afsluiten van het gerechtelijk onderzoek voor twee alternatieven : buitenvervolgingsstelling of verzending voor de bevoegde rechtbank. Dan zal zij een derde mogelijkheid hebben : de opschorting gelasten. De draagwijdte dezer beslissing is principieel verschillend ; hier wordt het een beslissing ten gronde, die zelfs niet vatbaar is voor beroep, indien de opschorting toegestaan wordt. Er zal slechts één enkel verhaal zijn, genaamd « verzet » op initiatief van de Procureur des Konings of van verdachte indien aan de wettelijke voorwaarden tot het verlenen van opschorting niet voldaan is.

De beslissing van de raadkamer die de opschorting gelast zal een titel vormen voor de benadeelde partijen : de telaste gelegde feiten worden immers bewezen verklaard. Verder gaande dan het gebied van de probatie, zal de Raadkamer zich dan tevens uitspreken over de kosten van de openbare vordering, desgevallend bijzondere verbeurdverklaringen kunnen bevelen en beslissen over de eisen van de burgerlijke partijen. De raadkamer zal zelfs getuigen kunnen horen.

De procedure voor de rechtsmachten van wijzen zal weinig verschil meebrengen tegenover het thans bestaande stelsel. Na het gewone onderzoek ter zitting, kan de rechtbank er zich toe beperken geen straf uit te spreken en haar uitspraak op dit punt op te schorten. Behandeling der zaak is ook mogelijk in de raadkamer op verzoek van het Openbaar Ministerie of van de verdachte, mits deze laatste vóór de zitting ter griffie hiertoe een rekest heeft ingediend. Debatten en uitspraak over het rekest zelf zullen steeds in raadkamer gebeuren.

Gezien het doel van de nieuwe wetgeving, zal het bestaan van zulke beslissing van opschorting nooit aan enige administratieve overheid medegedeeld mogen worden, doch alleen aan de gerechtelijke overheid.

3. Uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf.

De tweede mogelijkheid van de nieuwe wet bestaat erin dat de vonnisgerechten uitstel verlenen voor de tenuitvoerlegging van de straf die zij uitspreken, naar gelang het geval verbonden met bijzondere voorwaarden (probatie-uitstel) of er zonder (gewoon uitstel).

Uitstel zal kunnen verleend worden aan elke veroordeelde, die voorheen geen criminele straf of geen correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maan-

den opgelopen heeft en hoogstens tot drie jaar gevangenis wordt verwezen.

De duur van het uitstel zal minstens één jaar bedragen en maximum vijf jaar.

Gewoon uitstel zal zoals thans door alle vonnisgerechten kunnen uitgesproken worden. Probatie-uitstel, voor hetwelk het accord van de veroordeelde met de bijzondere voorwaarden nodig is, zal door alle burgerlijke en militaire vonnisgerechten kunnen bevolen worden, met inbegrip van het assisenhof. Alleen de politierechtbank en in graad van beroep de correctionele rechtbank, zullen onbevoegd zijn probatie-uitstel te verlenen.

Uitstel zal niet van toepassing zijn op geldstraffen, die de inning van fiscale rechten dienen te verzekeren.

De meeste bepalingen zijn slechts een verruiming van hetgeen thans bestaat. Werkelijk nieuw is de vrijheid van appreciatie van de rechter, die veel groter wordt: hij mag uitstel verlenen voor de hoofd- of plaatsvervangende straf, zelfs één deel van de straf effectief laten en voor het overige deel uitstel verlenen, en zelfs bij probatie de voorwaarden aanpassen aan de bijzondere persoonlijkheid of het milieu van de veroordeelde.

4. *Organen van toezicht: probatiecommissie en -assistent.*

Hier wordt een nieuw orgaan opgericht bij elke rechtbank van eerste aanleg: de probatiecommissie. Zij wordt voorgezeten door een werkend of eremagistraat, aangeduid door de eerste voorzitter van het hof van beroep, en bestaat verder uit twee leden, van dewelke één advocaat, benoemd door de Minister van Justitie, uit twee lijsten, telkens van twee kandidaten, voorgedragen door de Stafhouder van de Orde van advocaten en door de Procureur des Konings, en één ambtenaar, aangewezen door de Minister van Justitie. De Procureur des Konings heeft er ook zitting doch alleenlijk met raadgevende stem. Er zullen ook plaatsvervangende leden zijn, alsmede een secretaris.

Het toezicht zal in algemene regel uitgeoefend worden door de commissie van de verblijfplaats van de oproefgestelde verdachte of veroordeelde. Zij wordt gevat door het toezenden van een uitgifte van de rechterlijke beslissing, die de probatie bevolen heeft. De griffier van deze rechtsmacht zal zulks dienen te doen binnen de vierentwintig uur nadat de beslissing in kracht van gewijsde is getreden; dit zelfs zo de Krijgsraad of het Militair gerechtshof de oproefstelling gelast heeft.

De probatie-assistent zal het dagelijks toezicht uitoefenen en minstens om de drie maanden verslag aan de commissie uitbrengen. In het licht van deze bevindingen, zal de commissie, door een gemotiveerde beslissing en na verdachte gehoord te hebben, de voorwaarden mogen wijzigen, nader omschrijven of aanpassen aan nieuwe feitelijke omstandigheden. Zij mag echter de voorwaarden niet verzwaren. Beroep tegen deze beslissing van de commissie mag aangetekend worden door de Procureur des Konings of door de op proef gestelde persoon, bij de rechtbank van eerste aanleg. Behandeling zowel als uitspraak — tegen dewelke geen mogelijkheid van verder verhaal openstaat — geschieden in raadkamer.

5. *Herroeping.*

a) *In geval van opschorting:*

Deze herroeping zal van rechtswege dienen te gebeuren indien de op probatie gestelde persoon gedurende de proeftijd een nieuw misdrijf pleegt, waarvoor hij tot

een criminele straf of een correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden zonder uitstel veroordeeld wordt. Bij een veroordeling van één tot zes maanden hoofdgevangenisstraf zonder uitstel is de herroeping facultatief.

Het Openbaar Ministerie zal deze vordering tot herroeping kunnen instellen gedurende drie volle jaren na de dag waarop de veroordeling voor het nieuwe misdrijf in kracht van gewijsde is gegaan, terwijl zoals reeds hoger gezegd werd, de gewone verjaringstermijn van de publieke vordering met betrekking tot het misdrijf, voor hetwelk de opschorting verleend werd, reeds volledig uitgeschakeld was geworden vanaf de dag waarop de rechterlijke beslissing van opschorting kracht van gewijsde had bekomen.

De herroeping is ook facultatief indien betrokkene de hem opgelegde voorwaarden niet naleeft en de commissie zulks voldoende acht om het aan het Openbaar Ministerie mede te delen.

Het zal steeds de correctionele rechtbank van de verblijfplaats van de betrokkene zijn die desgevallend de herroeping zal uitspreken. Zij wordt gevat op rechtstreekse dagvaarding van de Procureur des Konings, zonder nog langs raadkamer voor verzending of wat ook te passeren, zelfs al ware de probatiebeslissing afkomstig van een militaire rechtsmacht. Gaat de correctionele rechtbank in op de vordering van het Openbaar Ministerie, dan kan zij hoogstens een hoofdgevangenisstraf van twee jaar uitspreken. De ganse procedure zowel als het beroep verloopt volgens de gewone strafprocedure. De uitspraak komt steeds in openbare zitting, maar er bestaat mogelijkheid tot aanvraag van de behandeling in raadkamer. Oordeelt de correctionele rechtbank dat de niet-naleving der voorwaarden niet voldoende zwaarwichtig is voor het herroepen van de probatie-operschorting, mag zij nieuwe voorwaarden opleggen en de probatie-maatregel terug in voege stellen.

Bij niet-naleving der voorwaarden, moet de vordering tot herroeping ingesteld worden uiterlijk binnen het jaar na het verstrijken van de proefperiode; zij verjaart ook met één jaar na de dag waarop zij bij de rechtbank werd aangebracht.

Zowel in geval van herroeping als bij de berechting wegens een nieuw misdrijf gepleegd tijdens de proefperiode, zullen al de dossiers samengevoegd worden, zodat de nieuwe beslissing genomen wordt met volle kennis van de persoonlijkheid van de betrokkene. Desgevallend zal bij de bundel, nam. bij probatie-uitstel of probatie-operschorting, een verslag van de probatiecommissie gevoegd worden over zijn gedrag.

b) *In geval van uitstel:*

Het uitstel wordt van rechtswege herroepen indien de veroordeelde tijdens de proeftijd wegens een nieuw misdrijf een criminele straf of een correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan twee maanden zonder uitstel oploopt.

Indien het probatie-uitstel betreft en de betrokkene de voorwaarden niet naleeft, kan het uitstel herroepen worden, dit ongeveer in dezelfde voorwaarden en vormen als voor de herroeping van de probatie-operschorting. De Procureur des Konings beschikt over een zeer energiek middel, speciaal voor dit geval: hij kan de op proef gestelde onmiddellijk laten aanhouden, doch zal dan onmiddellijk zijn eis tot herroeping bij de correctionele rechtbank moeten aanhangig maken, die binnen de tien dagen hierover zal moeten beslissen.

Na deze gedetailleerde uiteenzetting, wenste de spreker hieraan enige kritische beschouwingen vast te knopen, waarvan sommigen bij de parlementaire voorbereiding tot uiting kwamen.

Een eerste gevaar zou mogelijk kunnen schuilen in het feit dat probatie als voorwaarde stelt dat de telastlegging bewezen is. Mogelijkerwijze zou de verdachte dan dikwijls kunnen verkiezen — bv. vooral bij zedenfeiten, die als eerste terrein voor de probatie schijnen open te staan — ten onrechte schuld te bekennen en aldus van een probatie-maatregel te kunnen genieten eerder dan het risico te lopen van een berechting ter zitting van de correctionele rechtbank, waarvan een zekere publiciteit onvermijdelijk verbonden is en waarop vrijspraak zou kunnen volgen.

Hierop kan geantwoord dat het bewijs van de telaste gelegde feiten een *conditio sine qua non* is van het systeem. Een maatregel van probatie vergt de instemming van de verdachte, het is een wederzijds akkoord. Verder is nodig dat op het ogenblik van de beslissing het misdrijf waarop zij gebaseerd is, definitief bewezen is: hoe zou anders, in geval van herroeping van de probatiemaatregel jaren later, het nog mogelijk zijn het al of niet bestaan van de strafbare feiten na te gaan, of getuigenissen hiervoor te aanvaarden? Het is klaar dat ingeval van herroeping, de rechtbank nog alleen de strafmaat zal moeten bepalen, en zich onmogelijk met het al of niet bestaan van de feiten kan bezighouden. Tenslotte moet zelfs bij een probatiebeslissing de burgerlijke partij of de benadeelde een titel kunnen hebben om vergoeding te bekomen.

Andere bezwaren werden geopperd in verband met de rol van de raadkamer in het nieuwe systeem. Sommigen meenden dat deze niet geëigend is om beslissingen ten gronde te nemen, waarop aangemerkt kan worden dat reeds sinds de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers, de raadkamer zulks pleegt te doen. De Raad van State stelde zelfs de oprichting van een bijzondere probatie-kamer voor om de raadkamer uit te kunnen schakelen. Wegens nutteloze verzwarende van de procedure, werd deze suggestie niet aangenomen. Vooral de Kamercommissie realiseerde zich de niet denkbeeldige mogelijkheid dat na enkele jaren de ganse strafprocedure zich zou afspelen in raadkamer en de openbare zitting de uitzondering zou worden in de correctionele rechtbank, zulks bijzonder nadat de Senaatscommissie het oorspronkelijk wetsvoorstel in zeer aanzienlijke mate verruimd had. Ten titel van transactie, werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers dan bekomen dat de nieuwe wet uitdrukkelijk zou vermelden dat de algemene regel van de publiciteit van de terechtzetting behouden blijft en dat de probatiemaatregel steeds in principe uitgesproken wordt door de vonnisgerechten. Hiertoe zal de tekst van het wetsontwerp gewijzigd worden en zal aan artikel 3 een volgend alinea toegevoegd worden, volgens hetwelk probatie in uitzondering aan de algemene regel ook door de raadkamer kan gelast worden, indien de publiciteit de reclassering van de verdachte in gevaar zou brengen. De spreker is thans bezig met de wijziging van de wetteksten in die zin.

Als laatste bezwaar vermeldt de spreker dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers gevraagd had dat een beslissing van probatie steeds zou genomen worden mits eensluidend advies van de Procureur des Konings, ten einde een zeker uniformiteit in de penale politiek van het parket te bevorderen. De Senaat heeft dit verworpen, omdat het aan de rechterlijke macht in casu de raadkamer, behoort zelfstandig te kunnen oordelen. Om zich een oordeel te vormen kan de raadkamer zelfs getuigen horen alvorens de probatie te gelasten. Overi-

gens gebeurt het nu ook dat de raadkamer een andere beslissing neemt dan door het Openbaar Ministerie gevorderd wordt terwijl anderzijds de raadkamer voor een gemotiveerd advies van de Procureur des Konings niet doof blijft, zoals reeds ondervonden werd bij een bepaalde bestraffingspolitiek die bij dronkenschap aan het stuur sinds enkele jaren doorgevoerd is geworden.

Tot slot acht de bevoegde spreker dat hier een uiterst waardevolle vernieuwing in ons strafrecht zal tot stand komen, die dank zij haar soepelheid aan de magistratuur beter zal toelaten elke beslissing aan te passen aan persoonlijkheid en milieu van de delikwent. De ervaringen van andere landen zoals Nederland, dat reeds sinds 1915 dit systeem kent, alsmede van de Angelsaksische landen en de Verenigde Staten van Amerika, die sinds de negentiende eeuw reeds hiermede begonnen en thans dit toepassen tot in 65 % der gevallen met ongeveer 85 % succesvol, zijn ongetwijfeld voor dit nieuwe wetsontwerp bemoedigende voortekens.

Na deze belangwekkende en sterk gedocumenteerde voordracht, die een grote bijval genoot, volgde nog een debat, dat eens te meer de belangstelling van al de aanwezigen voor dit actueel onderwerp aantoonde.

De heer Stafhouder Ruiters dankte in treffende bewoordingen zijn confrater Meester Robijns voor de interessante voordracht en sprak tevens zijn waardering uit voor de verdienstelijke wetgevende arbeid die de spreker op het gebied van de probatie heeft gepresteerd.

M.

TAALKUNDIGE KRONIEK

MARGINALIA

(R.W. 22/12/1963)

1. «...doordat het bestreden arrest het middel verwerpt door *aanlegster* regelmatig in haar conclusies voor de eerste rechter daarna voor het hof voorgesteld, middel afgeleid uit de nietigheid van het deskundig verslag *hieruit voortspruitend* dat de deskundige *niet de eed* afgelegd had, *voorzien* door artikel 317, laatste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, gewijzigd door het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936, maar een *andere eed* zeer verschillend van de wettelijke eed, op grond van de overweging dat «het daar gaat om een zuiver vormelijke vergissing die geenszins de partijen kan schaden...»

Dit uittreksel laat weer goed de Franse invloed blijken door het onnodig gebruik van de lijdende vorm, de herhaling van «middel», het gebruik van de woorden «voorgesteld» en «voorzien», de woordorde «eed zeer verschillend». Het stuk is ook verward wegens de mogelijke dubbelzinnigheid in verband met «op grond van de overweging» waarvan men op het eerste gezicht niet weet of het een overweging van de deskundige of van het hof geldt.

Als volgt kan het ook «...doordat het bestreden arrest het middel verwerpt *dat aanlegster* regelmatig in haar conclusies voor de eerste rechter *en* (daarna) voor het hof *heeft aangewend* en *dat is* afgeleid uit de nietigheid van het deskundig verslag, *die bestaat doordat* de deskundige niet de eed had afgelegd *die bepaald is* in artikel 317, laatste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936, maar wel een andere

eed die zeer verschilde van de wettelijke, waarbij het (arrest) overweegt « dat het daar... »

2. «...zodat, door de nietigheid van het deskundig verslag afhankelijk te willen stellen van het aantonen door aanlegster van de maat waarin het nalaten van de wettelijke eed haar geschaad heeft, het bestreden arrest de in het middel bedoelde bepalingen geschonden heeft;

— «afhankelijk te willen stellen». Is het woord «willen» hier niet overbodig, ja zelfs ongewenst? Het is toch niet door iets te willen dat het arrest de wetsbepaling overtreedt, maar toch wel door iets te doen.

Dat woordje «stellen» wordt ook veel als stoplap gebruikt, dikwijls onder Franse of Duitse invloed. Hier kon «maken» dienen.

— «bepalingen geschonden» is een slordige vertaling van «violer» waarover wij vroeger nog gesproken hebben. Men «schendt» geen wetsbepalingen, men overtreedt ze, veronachtzaamt ze, men slaat ze desnoods in de wind (hoewel deze uitdrukking in het 'milieu' niet past).

— «aantonen» is geen slecht woord, maar het gebruik van gesubstantiveerde infinitieven moet zoveel mogelijk vermeden worden. Daarom kan men het hier vervangen door «bewijs», wat toch op hetzelfde neer komt.

Zo kan dan dit stukje als volgt luiden:

«...zodat het bestreden arrest, door de nietigheid van het deskundig verslag afhankelijk te maken van het bewijs door aanlegster (te leveren) in hoever het nalaten van de wettelijke eed haar geschaad heeft, de in het middel bedoelde bepalingen overtreden heeft...»

3. «...dat het arrest deze exceptie verworpen heeft om de reden dat, indien de bewoordingen van de afgelegde eed die van de wet niet zijn, deze vormelijke vergissing in de eed de belangen van de partijen niet geschaad heeft en dat uit de artikelen 173 en 1030 van bovengemeld wetboek volgt dat de niet-nakoming van de formaliteiten van de artikelen 173 en 1030 van bovengemeld wetboek niet noodzakelijk de nietigheid van het deskundig onderzoek met zich brengt.

— «om de reden dat»: het woord «omdat» werd voor gerechtelijk gebruik wellicht niet omslachtig genoeg geacht want, hoe meer woorden hoe 'deftiger'.

— «Indien»: dikwijls wordt de constructie met «si» van de Franse toegevende bijzin, in het Nederlands ten onrechte weergegeven met een voorwaardelijke bijzin met «indien». Dit is een gevolg van vertaling door niet taalvaste vertalers. De Nederlandse toegevingszin wordt ingeleid met «al».

— «Vormelijk» betekent volgens Van Dale: 1. Volgens de, in de vereiste vorm; 2. gehecht aan vormen, aan etiquette; 3. waarin de vorm de hoofdzaak is (bv. vormelijk christendom). Het gebruikte woord heeft hier dus geen zin. Men had moeten spreken van «een vergissing in de vorm».

— «de artikelen 173 en 1030 etc...»: die woorden-groep wordt nodeloos herhaald.

«niet nakoming van formaliteiten»: formaliteiten worden «vervuld», liefst niet nagekomen. Dit laatste werkwoord wordt gewoonlijk verbonden met plicht, belofte edg.

Met inachtname van deze opmerkingen kan men dit tekstje als volgt schrijven:

«...dat het arrest deze exceptie verworpen heeft omdat de vergissing in de vorm van de eed de belangen

van partijen niet geschaad heeft, al zijn de bewoordingen niet die van de wet, en omdat uit de artikelen 173 en 1030 van bovengemeld wetboek volgt dat de niet-vervulling van de formaliteiten van die artikelen niet noodzakelijk de nietigheid van het deskundig onderzoek meebrengt.»

4. «...dat er dienvolgens slechts eed van een deskundige kan zijn indien deze de verbintenissen aangaat zoals zij door de wet bepaald zijn...»

— «dat er ...slechts eed ...kan zijn» is letterlijk Frans (...que, par conséquent il ne peut y avoir...). Men kan hier het werkwoord 'bestaan' gebruiken: «dat er dienvolgens slechts een eed van een deskundige kan bestaan, indien...» en met gebruikmaking van het lidwoord voor 'eed'.

5. «Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal gemaakt worden»;

— «dat melding zal gemaakt worden». Deze werkwoordelijke uitdrukking wordt best niet gescheiden. Na 'bevelen' is de toekomende tijd niet nodig, een bevel geldt immers steeds voor de toekomst.

Dus: «Beveelt dat van onderhavig arrest melding gemaakt wordt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing.»

6. «...dat bedoelde baan, in het havengebied van Antwerpen gelegen, alleen toegankelijk is voor degenen die de hangars rondom het dok of de gemeerde schepen mogen betreden; dat zij dus niet voor het openbaar verkeer te lande openstaat;

— «het openbaar verkeer te land(e)»; Voor verkeer te water en in de lucht wel? Hier is de woord-overtolligheid, die plaag van gerechtelijke teksten, duidelijk.

7. «...verklaart zich onbevoegd om over de eisen van de burgerlijke partijen te kennen»;

Hier vinden we nog een letterlijk uit het Frans vertaalde uitdrukking. In het Nederlands zou dit kunnen zijn «...om kennis te nemen van de...» of «...om over de eis ...uitspraak te doen». «Van» of «over» iets «kennen» bestaat enkel in onze verbasterde rechtstaal.

8. «...een hofstedeke met gebouwen en land, groot 67 a...»

Een diminutief heeft meestal een emotionele betekenis, daarom vermijdt men het gebruik ervan. De appreciatie over de omvang van het bedrijf was des te minder nodig daar de afmetingen worden aangegeven. Dus maar van een hofstede of een hoeve gesproken en de beoordeling over grootte aan de lezer overgelaten.

9. «Overwegende dat het evident is dat de opzeg niet heeft kunnen overgaan naar de onteigenaar»;

— «evident»: daarvoor hebben we «klaarblijkend» of «vanzelfsprekend». Het woord wordt hier gebruikt in een wending die wij meer in het Frans horen «qu'il est évident que...». In het Nederlands zouden wij hier zeggen «...dat de opzeg vanzelfsprekend niet is kunnen overgaan...»

— «heeft» wordt hierbij «is». In het Nederlands bestaat er een onderscheid tussen de voltooid tegenwoordige tijd met «hebben» en die met «zijn»: Wanneer wij de handeling zelf bedoelen gebruiken wij «hebben» b.v. Hij heeft kunnen gaan (= hij is ertoe

in de mogelijkheid geweest zich al gaande te verplaatsen, bijv. van iemand die dit nu niet meer kan).

Bedoelen wij vooral het resultaat van de handeling, dan schrijven wij «zijn» b.v. Hij is niet kunnen gaan (= hij verkeerde niet in de mogelijkheid te gaan, d.i. zich te verplaatsen, daar hij geen tijd had, of niet mocht, enz.).

Zo ook in:

— Hij heeft zes kilometer gereden (kunnen rijden).

Hij is naar Brussel gereden (kunnen rijden).

— Hij heeft een hele dag gevlogen (kunnen vliegen).

Hij is naar Indië gevlogen (kunnen vliegen).

Dit verschijnsel vinden wij bij woorden die een verplaatsing weergeven zoals lopen, rijden, reizen, vliegen, varen enz.

In ons voorbeeld was er sprake van een opzeg die niet «is» kunnen overgaan (men had het resultaat op het oog).

10. «...dat de vrederechter niet de macht had de onteigening te *beknibbelen*, voor wat dit *perceeltje* aangaat»;

Door het gebruik van het woord «*beknibbelen*» beschuldigt men de vrederechter van vitterij en door het gebruik van het diminutief wordt de zaak als in de ogen van de steller onbelangrijk voorgesteld, zodat het lijkt alsof wat er op het vredegericht gebeurde maar 'klein gedoe' was. Dergelijke misprijzende houding is zeker niet gebruikelijk. Natuurlijk was dit niet de bedoeling, achter de ongelukkig gekozen woorden staan andere gedachten.

Overeenkomstig de serene onpartijdigheid van het gerecht had men moeten schrijven: «...dat de vrederechter niet de macht had de onteigening te betwisten (hij heeft ze ongeldig verklaard) wat dit perceel betreft».

«In opzicht van de keus der woorden is de Nederlandse taal veel nauwkeuriger dan de Franse: een onjuist gebruikt woord loopt in het Nederlands dadelijk in het oog» (P. Bellefroid, Opstellen, edit. R. Victor, pp. 39-40).

J. LELIARD

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie : jrg. 1964 - nr. 3 :

Wetgeving.

De Gemeente : jrg. 1964 - nr. 4 :

Samensmelting van de gemeenten en grote agglomeraties. — De samensmelting van de kleine gemeenten in verscheidene landen.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1964 - nr. 18 :

H. A. Wassenbergh, Het Rijksstatuut en de Burgerluchtvaart. — Th. Limperg, De juridische bescherming van letters en andere typographische tekens (1). — M. Rutgers, Van der Loeff, De invloed van de Centrale Adoptieraad op de uitspraken in adoptiezaken.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1964 - nr. 4812 :

H. C. F. Schoordijk, De toepasselijkheid van buitencontractuele diligentienormen in contractuele verhoudingen (III, slot). — Y. D. C. Van Duyn, Fiscale notities nr. 2 (Afstand van vruchtgebruik tegen contractprestatie).

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen : jrg. 1964 - nr. 12 :

P. J. Van Ommeren, De besluitvorming bij een meerhoofdig bestuur van een naamloze vennootschap. — W. J. Slagter, Samenwerking en samenwerkingsvormen in de landbouw. — Th. K. J. Van Sasse van Yssel, Uit de buitenlandse literatuur. — C. Van Soest, Fiscaal rechtspraakoverzicht.

Journal des Tribunaux : jrg. 1964 - nr. 4445 :

L. Raucent, Partage d'ascendant et procédés parallèles.

nr. 4446 :

Eug. Reumont, Le Congrès de Bonn et les principes de la profession d'avocat. — J. Eeckhout, Vers un régime unique de la pension alimentaire.

Revue de droit Familial : jrg. 1964 - nr. 2 :

Rechtspraak.

Northwestern University Law Review : jrg. 1964 - nr. 1 :

N. L. Nathanson, Administration Proposals For Revision of Our National Transportation Policy-Herein of Intermodal Competition and the Minimum Rate Power. — S. C. Oppenheim, Antitrust Booms and Boomerangs. — G. E. Hale en R. D. Hale, Mergers in Regulated Industries.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"